

Their origins made them the rightful rulers of Britain, treacherously deprived of much of their territory by the usurping Saxons. But they were destined to recover their rights, as the messianic prophecies of the poets over centuries assured them. Under the charismatic leadership of a son of destiny, one of their own princes and a descendant of the rightful royal house of Britain, i.e. a Welsh ruling house, they would ultimately defeat the Saxons. The persistence of these concepts of nationality, through centuries of hardship, disappointment and setback, is one of the most extraordinary things in the history of medieval Wales. The apparent vindication of the prophecy in the person of Henry VII could appear to many of his Welsh contemporaries almost as supernaturally wonderful as a medieval romance.

The importance of these achievements of the poets for the future history of Wales can hardly be overestimated. They had shaped, fostered and perpetuated a distinctive Welsh consciousness of nationhood. It was founded principally on descent; for a pedigree was as important to a people as to an individual. The prime characteristic was pride in lineage – the claim to be sprung from the oldest, most authentic and most illustrious of the inhabitants of the island of Britain. Language and literature were inextricably linked with this pride and were very important. But they were secondary tokens of nationality; they were the badge of the superiority of the truly British inhabitants sprung from one of the greatest peoples of classical antiquity over the lesser breeds of Saxons, the offspring of pagan barbarians.

For many poets and others the triumph of Henry VII was the fulfilment of these medieval dreams and aspirations. Little did they or anyone else then suppose that within half a century of the battle of Bosworth Henry's son's realm would be plunged into revolutionary changes.

As we move to these changes of the age of the Renaissance and the Reformation, say from the 1530s to 1660, we find ourselves in the midst of great cultural and social shifts, all of which tend to promote a rapid and widespread increase in literacy. It is not too much to say that in many European countries we witness an intellectual and educational revolution. The extension of the authority of the State combined with the ambitions of up-and-coming classes to

make a much wider degree of formal education and training indispensable for many of the laity. The resurgence of trade and the emergence of new industries called for a greater number of literate merchants and craftsmen. The Renaissance stimulated curiosity not only in classical languages, texts and literatures but also in the vernaculars. This was to be an age of grammars, dictionaries and literary criticism, through which the vernaculars were to be helped to become no less worthy of status and distinction than the classical tongues. In more than one European country a standard literary language or dialect triumphed over its competitors: the *langue d'oïl* over the *langue d'oc* in France; in Spain, Castilian over Galician and Catalan; Tuscan over all other versions of Italian; and in Germany the German of Luther's Bible. The Reformation, for its part, was a religion of conversion and, like others of its kind, it was a 'religion of the book'. It laid particular emphasis on the need for a return to the Word and its true interpretation. Wherever it took root, it tended not only to appeal to those who could already read but greatly added to their number. In addition, as its adherents knew all too well, a trigger which released the most dynamic reforming forces was the appeal in the vernacular. But more important than all of these and, indeed, a major source of strength to all of them was the invention and diffusion of the art of printing. 'The subtle science of printing books,' said a contemporary, Werner Rolewinck, was the 'art of arts, the science of sciences, by whose swift operation a desirable treasure of wisdom and knowledge, yearned after by all men through their natural instinct, hath leapt forth as from the depths of hidden darkness to enrich and enlighten this world that is seated in darkness.' He was right to set such store by printing; it had, without doubt, revolutionized the media of education, knowledge and literature, formal and informal.

All these influences were radiating among the more sensitive and intelligent Welshmen of the period. Had it been simply a question of assimilating these trends into the established literary and cultural modes of Wales, this would in itself have been a formidable enough operation. But alongside these developments came others which had no less crucial significance for the Welsh and their language. By Acts of Parliament passed between 1536 and 1543 Wales had been politically united to England. In the process, English became the

official language of the court and without knowledge of it in 1549 when the first printed book was published it looked as if English was to become the official language in Wales as well. There were many in Wales who already had a knowledge of English but they had not been formally placed in a position of dominance over the Welsh language.

The dilemmas of the late fifteenth and early sixteenth centuries were two or three generations of Welshmen in Stuart Wales. They had a deep appreciation of the achievements of the past and a sense of achievement and pride derived from the achievements of their ancestors and avidly of the achievements of their contemporaries and elsewhere, and they were determined to continue to develop the Welsh language as a new source of revival and growth. They were convinced that the Welsh language had a genuine meaning for the Welsh people and the vernacular. When they were confronted by the English language, they were haunted by a doubt as to whether they should accept it.

The *peril* they faced was the loss of their place of honour in the world of learning and culture. The English language was the language of the gentry; Welsh was the language of the *patois*. The man who was the greatest Renaissance man in Wales (His family offers a challenge among non-Welshmen) was appalled by the crisis as he was appalled by the English language.

¹The origins of the *Salmagundi* of Adam of Salzburg, a man shown to be spurious, members of it are first half of the fourteenth century powerful gentry in the

official language of government, administration, law and justice; and without knowledge of it no one might hold office in Wales. In 1549 when the first English Book of Common Prayer was promulgated it looked as if English might become the language of religion in Wales as well. (It ought to be made clear, of course, that there were many in Wales, especially among the upper classes, who already had a knowledge of English; but this was the first time it had been formally placed in a position of official superiority and dominance over the Welsh language.)

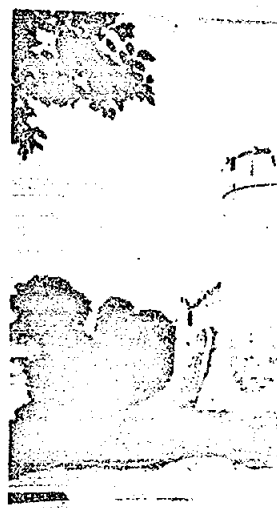
The dilemmas of the age presented themselves most starkly to two or three generations of lively and active humanists in Tudor and Stuart Wales. They were men who were thoroughly imbued with an appreciation of the age and authenticity of the Welsh literary achievement and they were steeped in that spirit of patriotism that derived from the ancient British descent. They had also drunk deeply and avidly of the springs of the Renaissance ideals at the universities and elsewhere, and they had no illusions that if Welsh literary culture was to continue to thrive it must be refreshed and fructified by this new source of revivification. Many of them were ardent Reformers who were convinced that if Protestant tenets were to have any genuine meaning for their countrymen they must be presented in the vernacular. When these men dwelt upon all these things they were haunted by a double vision of peril and opportunity.

The *peril* they saw was that the Welsh language would lose its place of honour in Wales; that English would become the language of learning and civility; spoken, read and revered by all the intelligentsia; Welsh would meanwhile degenerate into a mere peasant *patois*. The man who saw this first and most clearly was one of the greatest Renaissance scholars produced in Wales, William Salesbury. (His family offers an outstanding illustration of that cultural diffusion among non-Welsh immigrants referred to earlier.¹) He was aware of the crisis as early as Henry VIII's reign. The prospect that appalled him was that the same fate might befall the British language

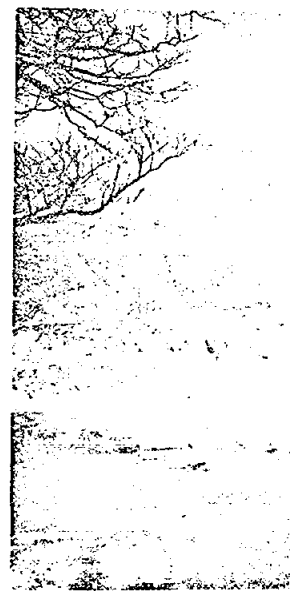
¹The origins of the Salesbury family are obscure. Earlier claims of their descent from Adam of Salzburg, a member of the eleventh-century ducal house of Bavaria, have been shown to be spurious. The family may well have originated in Herefordshire, and members of it are first traced in the Vale of Clwyd, Denbighshire, as yeomen in the first half of the fourteenth century (before 1334). By the sixteenth century they were the most powerful gentry in the country.

in Wales as had overtaken it in Cornwall and Brittany, that it would become 'full of corrupt speech and well-nigh completely lost'. Not that he and men like him were anti-English. On the contrary Salesbury applauded Henry VIII's 'excellent wisdom' in ensuring that 'there shall hereafter be no difference in laws and language' between the Welsh and English, remembering 'what a bond and knot of love and friendship the communion of one tongue is, and that also by the judgement of all wise men it is most convenient and meet that they that be under dominion of one most gracious Head and King shall also use one language'. What Salesbury wanted to safeguard against was that the spread of English should not reduce Welsh to be the language only of the farmyard and the market-place. This was a degradation unthinkable for a literary language so ancient, so renowned, so uncorrupted, so capable of better things.

These better things were the *opportunity* of which the humanists thought the language capable; that Welsh should adapt itself and its literature to the cultural demands of the Renaissance and Reformation, as other European languages were doing. In particular, they saw how the printing press had revolutionized the situation. Fortunately for Wales the Act of Union, though it had proscribed the use of Welsh for official purposes, had not forbidden the printing of books in Welsh – possibly because such an eventuality had never been envisaged! Welsh humanists were profoundly convinced of the crucial importance of printing for the future of the Welsh language. They appreciated the value of manuscripts, of course, and indeed the sixteenth and seventeenth centuries were to be a glittering era of Welsh manuscript copying. But they knew manuscripts to be frail and insecure instruments whose significance might all too often be unappreciated, with the result that they could end up, as Siôn Dafydd Rhys said, 'in the hands of children to make dolls of them, or of shopwives to pack up parcels, or even of tailors to make patterns'. If the treasures of the past were to be preserved and knowledge of them extended to scholars and *littérateurs* elsewhere in Europe, if the labours of humanists in the present were to be fully rewarded, then the printing press must be used. As the author of the first Welsh printed book (1546–7), Sir John Price, wrote: 'And now that God has given printing in our midst to multiply knowledge of his

I. Chepstow

II. Dolbadarn

blessed words, it is proper for us, as it has been for all other parts of Christendom, to participate in that blessing with them, so that so excellent a gift should not be without its fruits for us as for others.' The supreme achievement, as all these early humanists were agreed, would be the translation of the Bible and the Order of Service into Welsh; this for religious motives even more than cultural. The translation was brought about in two main stages: the Prayer Book and New Testament in 1567, and the whole Bible in 1588. It was accompanied in the period down to 1660 by the publication of a number of other miscellaneous printed books: religious and didactic works mainly, but also grammars, dictionaries, literary criticism, etc. Admittedly, the output of a few dozen Welsh books printed in the first century or so of Welsh printing looks meagre in comparison with the vast output of the press elsewhere. It was also disappointing even in terms of what Welsh humanists themselves had undoubtedly hoped for. This was probably inevitable. All sorts of explanations for it have been advanced: the anglicizing policy of the English State and the materialism of the Welsh gentry; the conservatism of the poets and the apathy of many Welsh people. Without denying that each of these causes contributed to the failure, it may be suggested that the most important reason is one of a different kind, namely that the literary ideals of Welsh humanists had developed faster than Welsh society. The Renaissance inspiration was one which would flourish fully only in a courtly and urban milieu. Welsh society was still that of a poor pastoral community. It did not have the economic and social resources adequately to sustain a printed literature of the new kind. At the same time, too many of its sons who were most sensitive to its literary and cultural needs had heard the siren calls of the new awakenings and could no longer rest content with the customary *genres* of the Middle Ages. Without ignoring the effect of other causes it is this which seems best to explain the gap between the ambitious aspirations and the limited output.

Nevertheless, what was achieved constitutes a much greater break-through than the mere counting of books would suggest. First, there had been ensured the continuity of the literary tradition in Wales, and the persistence of a deep and lasting affection and regard for it. It was an unquenchable conviction that the historical,

linguistic and literary traditions of Wales were as old and honourable as those of Hebrews, Greeks and Romans which lay at the heart of the passionate affirmation of the necessity for keeping alive and vigorous this distinctive inheritance. Second, Welsh had become the language of religion. This had profound consequences for the future. It may well have done more than anything else to safeguard the continued existence of the language at all. Quite definitely it ensured its survival as a literary language; for the Bible became the standard and safeguard for all future Welsh literary expression. The biblical translators, especially William Morgan and John Davies, deliberately ensured that the vocabulary, idioms and standards of the bards should be preserved in all their purity in the Welsh version of the Bible; and that at the very time when the bardic order, hitherto the guardians of the language against decline or corruption, were markedly in decay. Thus was ensured, moreover, that at least one major element among the educated classes, the clergy, would have an incentive to preserve, cherish and extend their knowledge of Welsh and the publication of books in Welsh. Third, there is little doubt that it stimulated a wider measure of literacy. It is impossible – at present, anyway – to measure this with any accuracy. But the most frequently reiterated theme in justification of publishing these books was that they were being aimed at a large body of Welsh who *could* read Welsh but no other language; and most of whom could not be reached by manuscripts. Like all Protestant reformers they had an irresistible compulsion to make scriptural and devotional literature as widely available as possible. Fourth, they had succeeded in associating the Reformation with the emotive patriotic and literary inheritance of Wales. Leading Reformers eloquently and plausibly depicted the Reformation as a return to the pristine purity of the Church of the ancient British – as, indeed, the fulfilment at its most sublimated level of the prophecy of the restoration of the ancient glories of Wales. Finally, what happened in Wales is in startling contrast with what happened in other Celtic countries and regions of the British Isles. In none of the others does the native language become the language of religion in the same way. Nor is there anything like the same conscious and energetic response to the challenge of the new age and the printed book. Herein, perhaps, lies the essential key to the difference in the subsequent fate of Welsh

and that of Celtic Welsh survived so a profound respect into a swiftly changing

Turning now to the Revolution, say c. 1789, three-quarters of the population as though running into the sea, anglicized had produced smaller families and to view. Anglicization and the higher education intense and dedicated withered; and many in the libraries of the past become extinct by Monmouth and now become steadily to paralyse that hope of humanists and squires has been characterized attention more sharply age of gestation rather

The decisive factor in religion. It is a century reinforced of course and forestalling so much by far the great movement explain the efforts to and to multiply the note, first of all, the books. Three times between 1660 and 1700 as there were about 1700. Moreover, the itself in increasing century onwards. A

and that of Celtic languages elsewhere. It possibly explains why Welsh survived so strongly. It certainly explains why there persisted a profound respect for the language, as well as affection and habitude, into a swiftly changing society of a later period.

Turning now to the period from the Restoration to the Industrial Revolution, say *c.* 1800, when we look at the state of Wales for about three-quarters of a century after the Restoration, it seems at first glance as though many of the springs of the preceding era were running into the sand. The process by which the gentry had become anglicized had proceeded very far, and many of the middling and smaller families among them seemed to become submerged and lost to view. Anglicization also appeared to be spreading to the episcopate and the higher clergy, especially under the Hanoverians. The intense and dedicated activity of manuscript copying had largely withered; and manuscripts themselves lay mouldering and neglected in the libraries of now apathetic gentlemen. The bardic order had become extinct by the end of the seventeenth century. Geoffrey of Monmouth and much of the myth of the glorious British past had now become steadily more discredited. All this seemed likely to paralyse that hopeful and self-confident patriotism of earlier Welsh humanists and squires. Small wonder that the age from 1660-1730 has been characterized in Wales as one of torpor. Focusing our attention more sharply, however, may enable us to see that it is an age of gestation rather than torpor.

The decisive factor continues to be that association of Welsh with religion. It is a concern for the religious well-being of the Welsh, reinforced of course by motives of preserving the established order and forestalling social tumult, that accounts for the publication of by far the great majority of Welsh books. It is the same motives that explain the efforts made to circulate books more widely and cheaply and to multiply the number of those able to read them. We may note, first of all, the dramatic rise in the actual number of Welsh books. Three times as many different titles were published between 1660 and 1700 as between 1540 and 1660. Between 1700 and 1740 there were about three times as many again as between 1660 and 1700. Moreover, printing-presses began to be established in Wales itself in increasing numbers from the beginning of the eighteenth century onwards. Most of these Welsh books were of a religious kind;

many of them Bibles, Prayer Books and Catechisms. Large numbers of them were sponsored and circulated free or at reduced prices by the charitable societies like the Welsh Trust in the 1670s and '80s and by the S.P.C.K. from 1699 onwards.

Equally impressive is the parallel attempt being made to augment the number of those who could read. From 1650 onwards, beginning with the schools established under the Commonwealth, through a succession of charity schools founded by the Welsh Trust, and the S.P.C.K. down to Griffith Jones's Circulating Schools of the years 1737-61, enormous inroads were made into illiteracy in Wales. Jones's schools particularly deserve comment. They represent the most striking experiment in mass religious education undertaken anywhere in Great Britain or its colonial possessions in the eighteenth century. Altogether he claimed to have taught about 150,000 Welsh children to read Welsh and about twice that number of adults (see pp. 200-16). Neither should we forget the considerable amount of informal instruction that went on. That amazing man, Iolo Morganwg (1747-1826), of whom more later, tells us that he could not remember the time when he had not been literate in 'both my native languages', having been taught at home by his mother. Nor was this at all exceptional, he claimed, 'It is a usual thing in Wales for a few young, and sometimes older persons of both sexes to attend for an hour twice or thrice a week at a place where a good-natured neighbour . . . will give them some instructions in reading Welsh and often in writing.' Iolo was prone to romanticizing admittedly, but his evidence tallies closely with that of the very different Erasmus Saunders: 'Even the common people . . . take pains privately by reading or discoursing to instruct one another in their houses.' There were, therefore, many earlier informal precedents for the extraordinarily successful Sunday Schools established all over Wales towards the end of the century. And the progress of the Methodist Revival was undoubtedly a consequence of this growing literacy.

It must readily be admitted that we cannot as yet quantify the extent of literacy with any precision. But there seems to be no doubt that there was a very substantial increase in the number of literates. Literacy, after all, can never be only a matter of being able to read; it must also be a question of the reading matter available and the incentive to read and to continue reading. In all these respects the

story was one of a restricted one in the ability to read in Wales of an eighteenth-century. Authors were no charitable societies increasingly they v And the striking onwards, was that professional men, drovers, farmers and

The motive force a desire to save souls he was not concerned considered'; his 'ignorant souls' who eternity and perished of points even Griffith patriotic regard for old Taliesin written 'she has not lost her beauties of her youth refers also to the with evident approval that the Welsh and language of the nephew of Shem; the deities among the serves as a graphic not without some period, the antiquarian

There were in the quarian and scholar with the history-and with a man of (1660-1709). This and critical studies convinced that he had

story was one of growth and progress. The literacy achieved was a restricted one in many, perhaps most, instances – no more than an ability to read in Welsh. But its effects could be seen in the slow rise of an eighteenth-century Welsh reading public of a new kind. Authors were no longer dependent solely on wealthy patrons or charitable societies to bear the cost of publishing their books; increasingly they were seeking the support of advance subscribers. And the striking fact about these subscribers, from mid-century onwards, was that they were drawn not only from gentry, clergy and professional men, but also from among shopkeepers, craftsmen, drovers, farmers and even shepherds.

The motive force behind much of this activity was socio-religious – a desire to save souls and make good citizens. Griffith Jones said that he was not concerned with the fate of the Welsh language 'abstractly considered'; his solicitude was centred on the 'myriads of poor ignorant souls' who 'must launch forth into the dreadful abyss of eternity and perish for want of knowledge'. But, in fact, at a number of points even Griffith Jones shows himself to be the heir to an earlier patriotic regard for the language. He appeals to 'the prophecies of old Taliesin written above a 1,000 years since' and claims for Welsh: 'she has not lost her charms nor chasteness . . . she still retains the beauties of her youth, grown old in years, but not decayed'. He refers also to the opinions of contemporary antiquarians, quoting with evident approval and deference the opinions of the Abbé Pezron that the Welsh and the Bretons have 'the honour to preserve the language of the posterity of Gomer, Japhet's eldest son and the nephew of Shem; the language of those princes who passed for great deities among the ancients' (see also pp. 22–4). This quotation serves as a graphic reminder that the charity school movement was not without some links with that other major cultural force of the period, the antiquarian revival.

There were in the eighteenth century successive surges of antiquarian and scholarly activity, all of them inextricably associated with the history and language and literature of Wales. They began with a man of impeccable scholarly standards, Edward Lhuyd (1660–1709). This most formidable of Welsh polymaths was a serious and critical student of antiquities. He was fully and properly convinced that he had to have a thorough knowledge of Welsh and

other Celtic languages in order to understand some of the oldest and most important sources relating to British antiquities. Unfortunately this promising start was not maintained; and the more dubious voices of a number of false prophets began to gain wide credence. The Abbé Pezron's contentions in his *Antiquity of Nations* that 'the common origin of all European tongues was none other than Celtic' and Bullet's even more far-reaching claim in *Mémoires sur la langue celtique* that it was a 'dialect of the original language communicated by the Creator to the first parents of mankind' carried a very seductive appeal. It gained added attraction by becoming mixed up with the eighteenth-century passion for Druids, of whom the Welsh bards were thought to be the lineal descendants. Welsh writers had, ever since the sixteenth and seventeenth centuries, been captivated by the notion that Welsh poets were the descendants of ancient Druids, but it was not until the eighteenth century that it achieved its full flowering. An unusually influential source was Henry Rowlands's *Mona Antiqua Restaurata* (1723) which tried to prove that Anglesey had been the chief seat of Druidic worship. It was all very exciting, and very flattering to patriotic sentiment, but far from conducive to the more scientific approach laid down by Edward Lhuyd.

Much of the enthusiasm for this kind of antiquarianism was focused on the Welsh societies founded in London – the Cymmrodorion in 1751, the Gwyneddigion in 1771 and the Cymreigyddion in 1794. Founded primarily by clubbable men for clubbable men, these societies existed chiefly for social contact and conviviality; and the sights of most of their members were never raised far above this level. But within them was a small core of more dedicated and better-informed enthusiasts; mostly middle-class and professional men, like the Morris brothers of Anglesey or the two rather tragic clergymen-poets, Goronwy Owen and Evan Evans. They saw themselves as ardent descendants of the ancient Britons, and passionate upholders of the worth and dignity of the Welsh language and literature, though in some respects woefully ignorant of their true nature. They were alarmed by the signs of decay and disintegration which they saw as a result of the death of the bardic order and the apathy of the gentry. So they set themselves the task of the 'cultivation of the British language' and 'a search into its antiquities'. It

has to be con-
tangible result

Later in the
potent infusion
William Owen
erudition; each
the preoccupa-
discovery of a
for medieval
admiration for
simple, spontane-
in fairness to
sible for some
poems by Dafydd
all, for the most
bulkiest collection
of ancient and
They surround
and in the nineteenth
cized patriotic
Eisteddfod, to
invention – the
survived in un-
of his youth, a
after 1798.

It may appear
owes so much
when we recall
consequence,
speaking arises
combine to pro-
Acton's dictum
are proverbial
defies exact
preserve the
were reacting
thought were
the onset of

has to be confessed that disappointingly little ensued by way of tangible results in the publication of ancient literature.

Later in the century this antiquarian interest was injected with a potent infusion of romanticism, notably from Iolo Morganwg and William Owen-Pughe. Both were men of immense if often misapplied erudition; each of them was indefatigably energetic. They shared the preoccupations and predilections of romantics everywhere: the discovery of ancient poetry (and even the fabrication of it); a passion for medieval literature and an urge to publish it; an unbounded admiration for the 'noble savage' and a craze for all that was simple, spontaneous and pristine in folk-life and ways. This was not, in fairness to them, merely a theoretical devotion; they were responsible for some very remarkable publications, including an edition of poems by Dafydd ap Gwilym, a grammar and dictionary, and, above all, for the monumental *Myvyrian Archaiology*, which was much the bulkiest collection, however uncritical and even spurious in parts, of ancient and medieval Welsh verse and prose hitherto published. They surrounded the patriotic societies in London and in Wales, now and in the nineteenth century, with the distinctive aura of romanticized patriotism. They also left their mark very clearly on the Eisteddfod, to which Iolo attached his most successful and long-lived invention – the *Gorsedd* of the Bards of Britain. This, he claimed, had survived in unbroken succession from the Druids to the Glamorgan of his youth, an institution of which he was the sole surviving member after 1798.

It may appear odd that this antiquarian and romantic patriotism owes so much to London-based societies. It becomes more explicable when we recall that Wales had no capital nor even one town of any consequence, no university, no representative institution, no Welsh-speaking aristocracy. Only in London did wealth and inclination combine to provide an appropriate setting. Nor should we forget Acton's dictum that 'exile is the nursery of nationality'; Welshmen are proverbial for their *hiraeth*, that nostalgia for home and kin that defies exact translation. In London these Welsh exiles sought to preserve the old institutions that they had left behind them. They were reacting sharply against two kinds of change which they thought were in danger of ruining the rural Wales they had known: the onset of industry and the rise of Methodism. Ironically enough,

in the nineteenth century, their own patriotic urges were ultimately to infect and capture industrial and Nonconformist Wales.

When we look at nineteenth-century Wales it becomes immediately apparent that it was industrialism and Nonconformity which supplied the dynamics of Welsh life. Each was, as it turned out, to be infiltrated and, to a greater or lesser degree, won over by the earlier linguistic and patriotic consciousness. Both contrived to make the Welsh more literate and more aware of their nationality. At the outset this would have seemed distinctly improbable. Many of the early industrial entrepreneurs were English immigrants, and English was unmistakably the language of commerce and industry at their higher levels. Lower down the social scale, attracted by new employment opportunities, many non-Welsh immigrants streamed in from Ireland and England, and not all of them, especially in sea-port towns and the eastern fringes of Wales, were fully absorbed into the Welsh-speaking population. Nonconformity, on the other hand, was admittedly more indigenous than industry. But it had been much more concerned with salvation than language and with piety than culture. It frowned upon the worldly vanities associated with the more carefree and, in its eyes, more sinful society of old Wales. It suspected the activities of the *cisteddfod* and the literary and patriotic societies as providing occasions for carousing, roistering, and other fleshly pursuits unbecoming the elect of God. On the face of it, industry and dissent appeared to represent so complete a break with the Welsh past as not to be susceptible to the transmission of that earlier patrimony of conscious pride in language, literature and nationality. And, indeed, for part of the nineteenth century this was largely true. The mantle of the eighteenth-century patriots fell on the shoulders of Anglican clerics and gentry – men associated with the rural areas and the Established Church. For the first three or four decades of the nineteenth century these were the chief mentors of the *cisteddfodic* and literary movements.

Industrialization was, however, transforming the potentialities of Welsh social and cultural life. It gave rise to a phenomenal internal migration. The Welsh were colonizing their own country, and most of the inhabitants of the industrial areas were Welsh by origin, speech and culture. In this context there was a marked difference between them and Irish and Gaelic speakers; a difference which

reinforces the
The Welsh
obliged to all
They could
villages – the
or Liverpool
Wales. Further
Wales on a scale
like Merthyr
creations of the
and seaports
large Welsh-
of prosperity
important of
Welsh books

All this was
of Nonconfor
areas. The ch
mitment to ac
of that of all th
and it was th
children, to re
Bible. Their c
industry and
ethics of an in
provided by p
expression and
for men to a
small groups. I
of the *cistedd*
Initiative was
leadership.

These ninete
sion in a posit
of the output
instance, some
1800 and 1900
the Bible there

reinforces the point made earlier about the language of religion. The Welsh in their search for industrial employment were not obliged to abandon their language along with their old rural homes. They could take Welsh with them to new industrial towns and villages – they even contrived to do so very successfully in London or Liverpool or Manchester or even the United States, as well as in Wales. Furthermore, industry and trade were bringing wealth into Wales on a scale previously quite unprecedented. Not just to towns like Merthyr or Llanelli or Blaenau Ffestiniog which were essentially creations of the Industrial Revolution, but to many old market-towns and seaports as well. For the first time there existed a sufficiently large Welsh-speaking *urban* population and a wide enough margin of prosperity to support flourishing societies and institutions; most important of all to sustain a really vigorous publishing industry for Welsh books and periodicals.

All this was being heavily reinforced by the phenomenal spread of Nonconformity, nowhere more rapid than in the new industrial areas. The chapels were intensely Welsh in character. Their commitment to achieving literacy among all their members was typical of that of all the more strongly Protestant forms of worship and belief; and it was their Sunday schools which taught adults, as well as children, to read, discuss and treasure the classic Welsh prose of the Bible. Their emphasis on the Calvinist virtues of restraint, sobriety, industry and self-improvement was an invaluable adjunct to the ethics of an industrial society. Chapels offered an outlet, elsewhere provided by politics or conspiracy or riot, to the craving for self-expression and the search for justice. They also supplied a framework for men to associate in broad-meshed fellowships or closely-knit small groups. Before mid-century their suspicions of political activity, of the *eisteddfod* and the patriotic society were fast being eroded. Initiative was rapidly passing from Anglican to Nonconformist leadership.

These nineteenth-century developments just described find expression in a positive explosion of Welsh-language publication. Much of the output continued to be religious in character; there were, for instance, some 370 editions of the Welsh Bible published between 1800 and 1900, as compared with 31 editions before 1800. Alongside the Bible there appeared every year scores of volumes of theological

expositions, sermons, religious histories and biographies, and the like. There was also a great mass of books of more secular interest: histories of Wales, Welsh poetry, lives of eminent Welshmen – one such biographical collection was published in 1867–70 as a volume of 1,300 pages, without help or subsidy of any kind. There was a wide range of works on miscellaneous general knowledge, which finds its peak in an extraordinary Welsh encyclopaedia in ten volumes published between 1856 and 1879 by Thomas Gee of Denbigh. It required of him an initial outlay of £20,000, but was sufficiently successful for him to embark on a second edition ten years later. In all it has been estimated that close on 8,500 Welsh books were published in the nineteenth century, as compared with 1,100–1,200 in the eighteenth century. Perhaps the most convincing testimony to the liveliness and profitability of the Welsh book-market at this time is that English and Scots publishers found it worth their while to commission Welsh authors, publish Welsh books and maintain their own sales representatives in Wales. For the only time in history, probably, a Welsh author could expect to make something like a decent profit out of his writings.

Still more striking and more widely-ranging in its influence is the growth of a Welsh-language periodical and newspaper press. Whereas there had been a number of abortive attempts to found such publications in the latter half of the eighteenth century, by 1870 there were about 30 such flourishing periodicals (most of them of a religious nature) and a number of newspapers. Particular importance should be attached to these periodicals because of the regularity and continuity with which they could influence readers over a long period of years. Perhaps it is not possible to appreciate this fully until one has immersed oneself in one or more of these periodicals or newspapers through a number of volumes. Only then does one get the sense of a going concern and the full flavour of indoctrination. There is a wide spectrum of periodicals and each has its own particular style and approach; but the most important among them also have much in common. One is struck by their extensive scope; they include not only theology and moral uplift, but also a broad coverage of parliamentary and foreign news, together with a good deal of denominational news. There's also a lot of history, poetry and many items of interest on the kinds of science and general knowledge of

special appeal to ship we know as consisted of no m and that, surely, i calculate that suc informed public o practically the wh created an awaren significant new soc for a much strong especially among large majority of t was effective politi has strikingly show Society was able to agree that for a ge created a propitiou

This situation finding expression turn being sustaine landowning class a language and upb reflections on the p and Central Europ all the Welsh words listed by the standa first time either at two cases) or in th 1850s and 1860s. T was there by the m demand for the set

It wasn't because ist aspirations that and admired men li applauded their rac they regarded as nationalism they di specific nature of W

special appeal to nineteenth-century readers. Of the actual readership we know as yet far too little. If, however, we assume that it consisted of no more than an élite of ministers and church elders – and that, surely, is a fairly safe assumption – then we can reasonably calculate that such a group was strategically placed to mould an informed public opinion among the Welsh-speaking population over practically the whole of Wales for the first time. It must also have created an awareness of political, social and cultural issues among significant new social groups for the first time. Its effect was to make for a much stronger sense of ideological cohesion and solidarity, especially among Welsh Nonconformists who now constituted the large majority of the population. What was lacking for a long time was effective political organization. Professor Iwan Gwynedd Jones has strikingly shown how effectively and speedily the Liberation Society was able to supply that organization in the 1860s. He would agree that for a generation beforehand the periodical literature had created a propitious climate of opinion.

This situation of an articulate, self-conscious public opinion finding expression through its own vernacular; sustaining and in turn being sustained by a thriving press; often sharply critical of a landowning class and an established church speaking a different language and upholding different cultural modes, must provoke reflections on the parallels it offers with the nationalisms of Eastern and Central Europe at this time. And it is significant that nearly all the Welsh words for 'nationalism', 'nationalist', and 'nationality' listed by the standard University of Wales Dictionary appear for the first time either at the very end of the eighteenth century (1798 in two cases) or in the nineteenth century, most of them during the 1850s and 1860s. The question that readily prompts itself is, 'why was there by the middle of the nineteenth century no significant demand for the setting-up of an autonomous Welsh nation-state?'

It wasn't because the Welsh were ignorant of the kind of nationalist aspirations that existed in Europe and Ireland. They knew of and admired men like Mazzini, Kossuth and O'Connell. But they applauded their radicalism not their nationalism. The radicalism they regarded as being relevant to their own aspirations, the nationalism they did not. Partly this is to be explained by the specific nature of Welsh patriotism from Tudor times onwards. Even

those most devoted to it had never regarded it as being anything but fully compatible with loyalty to, indeed enthusiasm for, the British Constitution. What Lewis Morris in the eighteenth century called 'congruency of opinions in religion and politics' mattered far more than differences in language and culture. This kind of loyalty had been strengthened by the long wars of 1793-1815, first against what was depicted as French 'atheism' and later against Napoleonic tyranny. Welsh opinions are also to be explained by the fact that for many of the more influential leaders their literacy was not confined to the Welsh language. Iolo Morganwg was one of a number who thought in terms of two native languages, and much of whose thinking was conditioned by extensive reading in English as well as in Welsh. In the industrial areas, by the middle of the nineteenth century, many of the Nonconformists' Sunday schools were conducted bilingually. The most decisive consideration, however, was that Welsh attitudes tended to be moulded by the dominance of middle-class values during most of the nineteenth century. Men engaged in industry, business or the professions might be suffused with patriotic sentiment but they also saw the economic value of being part of the United Kingdom. They eagerly accepted all the advantages that the connection had to offer, since they could share in them on equal terms. Added to which many of the Continental nationalists were committed to revolution; a procedure unthinkable, and indeed unnecessary, in the eyes of Welsh radicals.

The period from mid-nineteenth century to about the end of the 1880s was the high-noon of the kind of Wales just described. This was when it was at its most thriving, confident and optimistic; the halcyon days of Nonconformist, middle-class, Liberal ideas. It preserved much of its élan right down to the First World War. Some of the finest literature written in Welsh for centuries was written in the first quarter of the twentieth century. It was all the more remarkable because it necessitated the abandonment of many of the most cherished criteria of Victorian Wales, because it was the work of men and women who could never make writing their livelihood on account of the smallness of the Welsh book-market, and because it had had to be achieved without much in the way of help from a cultivated and leisured aristocracy or upper middle class. The wonder was not that there were so many false starts and wrong

turnings but that in the end. Yet embodied was before 1914.

In the 30 or 40 years of the late nineteenth century Wales of forces p what E. H. Carr membership of t of industrialism, from very rapid c rise in the number latter of more m introduction of franchise. This c could become in intensified and m It did so in a num what had hither became increasing

Looking at the to much severer how much the pa with the creation coalfields. Into mass-migration assimilated by W most important s those speaking th came in not to existence, a comm short step to be effects of migrati education usually Welsh people th school with a go Even more far-re set up under the much greater ed

turnings but that so broad and commendable a highway was struck in the end. Yet in retrospect we can see that the achievement it embodied was being subjected to acute and painful strains long before 1914.

In the 30 or 40 years before 1914 we can see the operation in Wales of forces present in other European countries bringing about what E. H. Carr described as the rise of new social strata to full membership of the nation. This resulted from the decisive triumph of industrialism, especially in the heavy industries of South Wales; from very rapid emigration out of the rural areas and the even steeper rise in the number of industrial workers; from the growth among the latter of more militant political and trade union postures; from the introduction of compulsory education and the extension of the franchise. This constituted a process by which concepts of a nation could become increasingly democratized; and it could lead to an intensified and more aggressive nationalism in the twentieth century. It did so in a number of European countries; but not in Wales, where what had hitherto been the firmest bases of national consciousness became increasingly undermined in the twentieth century.

Looking at the Welsh language first, we observe it being subjected to much severer pressures of competition. It is not always realized how much the pattern of industrial migration changed after *c.* 1860, with the creation of a railway network and the full opening-up of the coalfields. Into north-east and south-east Wales there poured a mass-migration of English speakers in numbers too large to be assimilated by Welsh-speaking communities. This is probably the most important single explanation for the decline in the number of those speaking the Welsh language. When enough English speakers came in not to *have* to learn Welsh to maintain normal social existence, a community became bilingual and from there it was but a short step to becoming predominantly English in speech. The effects of migration were reinforced by other factors. Compulsory education usually led to the extension of English because what many Welsh people then wanted was that their children should leave school with a good knowledge of how to read and write in English. Even more far-reaching was the impact of the Welsh county schools set up under the Intermediate Education Act of 1889. They provided much greater educational opportunity and vastly increased social

mobility; but they creamed off, especially from the rural areas, many of the abler children and sent them out in shoals as teachers, ministers, doctors, etc. Even those of their pupils who remained had been educated largely in English. The same years saw the rapid spread of daily newspapers – all of them in English. Later generations have seen comparable pressures from the effects of two world wars, tourism, the internal combustion engine, the cinema and, above all, broadcasting. And there are two crucial points to keep in mind about the relationship between Welsh and English: (1) Welsh is not in competition with another small language like Irish or Gaelic but with a world language, and (2) most people in Wales do not have to learn English the hard way but can pick it up very easily. The results of this in relation to the number speaking Welsh have been very serious. In the census of 1891 the percentage of Welsh speakers was 54.4; by 1921 it had fallen to 43.5; by 1931 it was 36.8; by 1961 it was down to 26; and by 1971 it had slumped to 20.8 per cent.

The effects on literacy can be readily guessed. Illiteracy has been eliminated in Wales. It is worth noting that official figures for illiteracy in Wales in 1851 were distinctly higher than for any other part of Great Britain – at 55 per cent, compared with 49 per cent for north-western English counties and 31 per cent in south-eastern counties. But this referred to a particular sort of illiteracy, an inability to read and write in English. This actually insulated the Welsh language and did not necessarily mean that the people concerned could not read Welsh. Since 1870, however, formal education has placed a high premium on literacy in English. Literacy in Welsh depended much more heavily on domestic and voluntary sources of education, many of which, notably the chapels, have become much weakened in their hold. It took some time for the full impact of this to be appreciated. For a long time there was no problem about learning Welsh, the difficulty appeared to be to acquire a knowledge of English. Nor did people realize how quickly the process of anglicization could take place, and how difficult it was to reverse, once started. Now in mid-twentieth century the contrast between Welsh publishing today and that of 100 years ago is depressing. Many Welsh periodicals have disappeared and others are on their last legs. Although a surprisingly large number of Welsh books are published, it would be virtually impossible to produce them without

a considerable government

One of the clearest consequences of this is a more divided sense of Welsh and the Welsh-speaking community. They are, as a rule, not apologetic about it. They are conscious of their position, and they are proud of it. They are conscious of their history, a prevalent radicalism, a deep attachment to class distinctions and snobism, a deep attachment to singing and rugby football. They regret the decline of the Welsh language, and they wish they could do more to reverse it. They are willing to think of their political or cultural allegiance in terms of a Welsh nationalist point of view. They have hitherto judged it to be a matter of social and political issues, not of language. The dominant Liberalism and the equally monolithic Labourism of loyalty brilliantly documented in the book, *Wales in British Politics*, from a socialist point of view was not a solution for the Welsh Day debate in the 1960s. There was no special solution. There was not a solution for the Welsh language. 'There is no Welsh problem', there were other members of the Welsh community with what Robert Richards said in the same debate, 'Welsh language and literature is not a problem for many people in Wales who are more concerned with the future of Wales than about the past.'

a considerable government subsidy.

One of the clearest consequences of all this has been to produce a more divided sense of nationality between the English-speaking Welsh and the Welsh-speaking Welsh. English-speaking Welshmen are, as a rule, not apologetic about their Welshness or without pride in it. They are conscious of an amalgam of many traits which shade them off from the English or the Irish or the Scots: a separate history, a prevalent radicalism in religion and politics, a dislike of class distinctions and snobbery, a warmth and ebullience of temperament, a deep attachment to their own kin and locality, a love of singing and rugby football, and the like. They often view with keen regret the decline of the Welsh language and confess, a little ruefully, that they wish they could speak it. But, in general, they have not been willing to think of their Welshness as the determining test of their political or cultural allegiance. A large majority of them, indeed, have hitherto judged it to be largely irrelevant to the most serious social and political issues of the twentieth century. They moved from the dominant Liberalism of the era from 1868 to 1914 to the almost equally monolithic Labour allegiance after 1918 – a transference of loyalty brilliantly documented in Dr. Kenneth O. Morgan's book, *Wales in British Politics, 1868-1922*. The extreme, but logical, socialist point of view was put by the late Aneurin Bevan in the first Welsh Day debate in the Commons in 1944 when he argued that there was no special solution for Welsh economic difficulties that was not a solution for the same problems elsewhere in Great Britain; 'there is no Welsh problem', he insisted flatly. On the other hand there were other members in his own party who would have agreed with what Robert Richards, the Labour member for Wrexham, said in the same debate, 'Wales is a nation which in its tradition, history, language and literature is quite distinct from England. There are many people in Wales who are more concerned about the culture of Wales than about the economic life of Wales.'

hecho de producir bienes básicos en una cuantía relativa importante no garantiza en modo alguno el que dichos bienes sean, además, consumidos productivamente. Puede muy bien ocurrir que en el "perforado" siguiente sean utilizados para la producción de bienes de lujo.

Cataluña: ¿de víctima de lo español a verdugo del castellano?

Julia de Jòdar

Desde que arrancara la seudopolémica generada por F. Jiménez Losantos acerca de una supuesta amenaza de genocidio del castellano en Cataluña (V. Lo que queda de España, Ajoblanco), hemos tenido que aguantar en este país cosas como para echarse al monte, a tan alto grado de chovinismo madrileñista/de Estado —si no de mala conciencia catalana por el contacto/comisión habido con el franquismo— se ha llegado en aquellos ámbitos a los que Larra confundía ya en su tiempo con España. Pero allí donde Figaro lloraba, otros acumulan materiales de derribo que, bajo significados ideológicos diversos, tienen como objetivo central negar la especificidad de la nación catalana y castrar al pueblo catalán. Bien es verdad que, como este artículo intenta demostrar, han recibido el precioso auxilio de los mandamases de Sau a la hora de renovar la dependencia catalana respecto al Estado Español.

Preámbulo: los pequeños intelectuales "renovados" del Estado español "recompuesto".

¡Por todos Losantos que ensalzan las glorias del Reyno en sus Umbrales! ¡Torbado estoy viendo a Savater dejar sus zapatos por "teorizar" sobre una "consciencia española" ajena/contraria a la razón de Estado! (¿A qué perder el tiempo con Euskadi, señor Aranguren, cuando siempre nos queda el ejército como reserva última contra desviaciones? ¿Por qué librar batallas pro-inmigrantes, si contamos con la cortina de humo de los votos para que PSJC y PSA libren escaramuzas de papel en su calidad de traficantes parlamentarios?).

R.M/MR Vol III n.º 1 Set. 1979

Cuando estábamos acostumbrados ya a decir "Estado español", unos pocos —más, sin duda, hábiles— intelectuales españoles se nos echan encima por ver de convencernos que somos "cultura española", pasta meliflua cuanto híbrida que el Estado —o su contrario: el anti-Estado desadjetivado —habría que nivelar, hornear y coronar para que sigamos regalándonos con sus productos. De entre tales españolizadores los más bobos invocan/convocan a Ortega, Unamuno, Azafía, demócratas todos de la primera hora, artesanos del más digno republicano laico, intelectuales (grandes) sin tacha... Tal la perspectiva del lado de allá; quizás convendría echarle un vistazo desde acá. Así:

Ortega: "...el Estado español, que es el Poder prevalectiente, tiene una sola lengua, la española, y ésta es, por ineludible consecuencia, la que jurídicamente tiene que prevalecer (...) porque en Cataluña no existe sólo el poder regional con la órbita de bilingüismo que los circunscribe, sino que en Cataluña permanece el Estado, como tal Estado, con su rango supremo, y ese Estado, repito, no tiene más que una lengua, que es la lengua española..."

Unamuno: "La cultura ni es castellana ni es catalana: es cultura, y tanto cabe una cultura catalana en castellano, como cabe una cultura castellana en catalán (...) ¡Viva Cataluña libre! Está muy bien: ¿Libre de qué? Porque eso, como el hablar de nacionalidades oprimidas —perdonadme la fuerza, la dureza de la expresión—, es sencillamente una mentecata; no ha habido nunca semejante opresión, y lo demás es envenenar la Historia y falsearla".

Azafía: "Las preocupaciones de Castilla no son de orden regional sino del orden del Estado, y el mayor desatino y la mayor profanación que se podría hacer en España, sería, por espíritu de oposición, poner frente al regionalismo o al nacionalismo catalán u otro cualquiera, un regionalismo o un nacionalismo castellano. La mezquinidad sería para hacer época, porque equivaldría a destruir la personalidad de Castilla, y a obligarla a dimitir su papel histórico". (Intervenciones en las Cortes de 1932, discusión del Estatuto de Cataluña).

Aquellos intelectuales y políticos no abrigaban, sin duda, mala intención (?), pero en nombre del Poder español terminó por liquidarnos un general llamado Franco. El franquismo se encargó, por cierto, de ensambiar tiempo del capital y tiempo del Estado, de modo que los políticos catalanes de 1932 —apasionados y melindrosos, miopes y temerarios, mequinos y utópicos: breve, la pequeña burguesía ilustrada de Estado— se han metamorfoseado, a la altura de 1979, en un homúnculo típicamente consensual con mando a distancia —puente aéreo, mediante.

No es de extrañar, pues, que castizo alguno de los que hallan refugio periódico en las páginas del gran oráculo del Estado, repitan en sus páginas los casi cínicos atrevimientos de Ortega. Cataluña estaba, a la sazón,

a la ofensiva, social y nacionalmente, tanto respecto al destino propio como al del Estado español; era un hervidero revolucionario. Hoy, en pleno éxito de la "transición democrática", la pedantería y los excesos verbales de los pequeños intelectuales "renovados" dicen solo de la prepotencia despótico-democrática del Estado español "recompuesto".

Un pequeño detalle, tal vez nimio. Unamuno murió de un ataque de ética; Ortega, desilusionado de sí mismo; Azafía, de pena. ¿De qué mal han de morir ustedes, jóvenes turcos de "lo español"? A buen seguro, de inanidad, desaconsejable mal. Entretanto, les comunicamos, sin ánimo emocional o mojigatero, que Companys murió fusilado a la orden de "¡fuego!". Y es que, en materia de naciones, don Miguel/José/Manuel, aún quedan opresoras y oprimidas.

I

Recomposición del Estado español y Estatutos de Autonomía.

La manera correcta de entrar en el debate (!!) acerca de lengua y cultura en Cataluña con que cerraremos este artículo, consiste en enmarcar las coordenadas actuales del poder nacional catalán, eventualmente legitimado, dentro de la constitución y el parlamento españoles, por los votos entregados a una casta política que, en forma de contradictorio bloque personal/institucional más allá de las ideologías, tiende a unificarse en la disputa por la gestión técnica de un neo-regionalismo que encuentra su marco político en el Estatuto de Sau.

La reivindicación de éste habrá presidido el Onze de Setembre de ho-gaño, fecha de caducidad del plazo anual que pagamos —ominosa cor-vea— al sistema de partidos por permitirle arrogarse la exclusiva de la re-presentación política de la nación catalana, reducida al Principado. Esa reivindicación no ha carecido, hasta hoy, últimos de julio, de curiosas alusiones disglósicas, igualadas, al fin, por un mismo y amargo sabor a claudicación vergonzante, una suerte de impotencia ontológica mal asumida. Así, ha podido leerse/oyerse (sic): "...no es el mejor...", lífote por "...es malo."; "...que en Madrid no lo recorten...", pirueta verbal que prepara el terreno al nunca abandonado *pacifismo* catalán; "...es un primer paso...", tosca elusión por tal de no admitir que, en cuestiones de opresión, partir de lo que hay, cambiando sólo técnicas y nominaciones jurídicas, acostumbra a reproducir fielmente el poder del opresor, en nuestro caso el Estado español.

Bajo el yermo paisaje social catalán, discurre una oscura y arrasadora torrentera de estiaje a la que llaman "política", noble palabra que disimula hoy la especialización de unas castas, delegadas del poder de clase del capital, que se autocontemplan en calidad de extracto seco de la ra-

zón última del Estado. A su lado, bosteza la absoluta indiferencia de la gente ante las sombras chinas y los alardes en la red sin trapeo de los profesionales que juegan al desencanto y al encanto: líderes y jefes cillos de partido, periodistas al dictado, intelectuales multiocupados, regidores locales voluntariosos, etc.; despliega sus marchitas hojas el único órgano diario de información en catalán, eco informático/evaluativo de las propias castas y de sus parlamentarios, absorbidos en el *diktat* que les devuelve el espejo de papel; y es un cuchillo en el alma la desinformación sistemática acerca del significado para el pueblo vasco del Estatuto de Gernika-La Moncloa, que sirve a los políticos catalanes para ponerse en jarras y afirmar que ellos alcanzarán —merced, sin duda, al cabileo, la persuasión y el copicheo— el “techo constitucional”. (Se pierde al fondo una cárcel módica que abre sus puertas para evacuar a Boadella —*placet* real— y sella, al cerrarla, el olvido de los últimos nacionalistas consecuentes, vía represión—encarcelamiento—exilio—silencio.).

El despliegue del Estado español para reordenar sus dominios territoriales a la altura de las necesidades del capital tiene, en Euskadi y en Cataluña, dos dogales de una misma soga que aprietan con distinto torcido y calibre.

● En Euskadi, mando despótico de la razón del Estado opresor a través de la ocupación paramilitar, la provocación civil y la “guerra sucia”. No hay en ello desgaste para aquel: unas decenas de policías muertos permiten crear la trama para que su guerra (la del Estado) parezca, en el resto del territorio, la guerra del ciudadano medio a merced de los tóxicos de los partidos-Estado y de los medios de información: “terrorismo”. De esta suerte, se exalta la necesidad del abstracto Estado-regulador, al cual le basta aguardar la erosión de las fuerzas que pueden conferirle materialidad en Euskadi agregándose en derredor suyo: PNV-Gernika, cabeza de puente de burguesía a burguesía, soldador institucional con el Estado español; Euskadiko-Gernika, sensible oscilómetro del apartamiento de sectores abertzales en el proyecto divisionista de la burguesía, biela de transmisión de la escisión nacionalismo/proletariado en el movimiento de emancipación; PCE/PSOE-Gernika, roedores del tronco emancipación/poder nacional/poder proletario, palafreneros mayores del Estado unificador-descentralizador en la “periferia”. La “política” sanciona así la *ocupación pactada*; las guerras sucias serán ahora cautas y consensuadas, atributo parlamentario autonómico y/o estatal; contra los insubordinados, guerra abierta y sin cuartel.

● En Cataluña, mando consensual de la razón del Estado opresor para ocultar toda pretensión de poder nacional catalán fuera de la lógica del capital. En los últimos años del franquismo, el bloque hoy dominante

(Convergencia-Sau, PSUC-Sau, PSC-Sau) cortocircuitó ya la relación masas-poder. En 1977, soldó la vacía carcasa popular con la nueva forma-Estado española y burguesa. A fin de rebajarle cualquier intención de presidir la conformación de las nuevas castas de Estado, Madrid puso en marcha el juego institucional-historicista (Tarradellas-Generalitat provisional) respaldado por la burguesía tradicional, el capital catalán “apolítico” —siempre en contacto con el Estado durante el franquismo (Ortínez, Durán Farell, etc.)— y la incapacidad de los partidos catalanes para pensar en términos de Estado propio.

En dos años [1977-1979], el dique seco ha permitido calafatear al bloque catalán y poner de relieve sus principales perfiles políticos: progresiva separación de las masas, profundizada aún más con los ayuntamientos democráticos; auge de burocracias y clientelismos; desgana alternada con dosis calculadas de voluntarismo, pesimismo y propaganda banal; acatamiento sado-masoquista del hueco presidencialismo tarradellista, etc. En definitiva, radiografía nítida de algo harto conocido: el sistema de partidos no tiene capacidad, en Cataluña, para encabezar un movimiento de emancipación nacional.

Examinemos someramente el primer caso. En Euskadi, el carácter despótico de la “política” responde a la necesidad de ahogar en el hueco el embrión de alternativa proletaria que se está gestando *dentro* del movimiento de emancipación nacional, el cual no sólo incluye lo que alusivamente se designa como “movimiento popular” —a la postre, expresión de una conciencia proletaria difusa en el cuerpo social: ¿o acaso no lo era el Erandio de 1969; o no lo es acaso la lucha antinuclear?—, sino también el movimiento obrero que se decanta progresivamente —ejemplos de Bilbao y Pamplona— hacia las posiciones abertzales.

La clase obrera vasca se está haciendo, pues, *proletariado* en el doble plano que la situación exige: desafío al entero ciclo de reproducción del capital y comprensión de la estrecha relación entre lógica del dominio capitalista y opresión nacional. (A partir de ahí, todas las sandeces acerca de qué proporción de gente habla euskera se tornan naderías: ¡ya lo hablarán con el poder en las manos para decidirlo y practicarlo!). La descarga represiva de la “política” ha de colocarse a esa misma altura desde el lado opresor; más en concreto, ha de pulverizar la lógica antagonista proletaria que se presenta materialmente desplegada en el entero cuerpo social (grupos armados, colectivos de fábrica, comités de solidaridad, movimientos sociales diversos, parados, etc.), con la ventaja de no depender de una “unificación” burocrática en la forma-partido, sino en la lucha concreta y de la agregación política que ella misma genera. Mas con el inconveniente, sin embargo, de no madurar un programa alternativo abertzale y proletario a la “reconstrucción nacional” de la burguesía del P.N.V.

plisivamente imbricados, conciencia proletaria en formación y conciencia nacional expansiva. Todo lo que se halla dentro de ambas es terreno de emancipación proletaria y nacional. El resto, mando del capital y renovado dominio del Estado español. El antagonismo entre ambas vertientes de una realidad única sólo puede conducir a la independencia o al neo-sometimiento.

El caso catalán se nos aparece, desde aquí, más complejo, tal vez por que lo conocemos de cerca.

La recomposición del Estado español presenta como característica esencial una disfunción aparente entre "política" y "economía" a fin de que ambos planos de la lucha de clases parezcan funcionar con relativa autonomía mutua. A este respecto, el ejemplo catalán ilustra con fidelidad este espejismo.

En Cataluña, el Estado español no admite competencia en la conducción de la economía y, en cambio, transige con alguna flexibilidad en la política, justo en la medida necesaria para que los equilibrios no se decanten hacia un bloque catalán de poder excesivamente disarmonico con el eje central, articulado en Madrid alrededor de los pilares clásicos del Estado español (Iglesia, Ejército, administración pública), las clientelas regionales de UCD, el fraccionamiento políticamente legitimado de entidades históricas (Países Catalans, Euskadi, etc.), etc. Ello explicará los toma y daca en las concretas alianzas del partido gubernamental con el nacionalismo morigerado de PNV y Convergencia; o la falta de correlación entre direcciones estatales de PSOE y PCE y sus respectivas sucursales nacionales; en fin, todos los desatinos parlamentarios que han ido cociéndose de 1977 para acá.

Mirando las cosas más de cerca, se observará, no obstante, un notable grado de maleabilidad del Estado español respecto a la economía catalana, en su calidad de mediador y de garante de la inserción de Cataluña en los nuevos espacios de acumulación: liquidación de sectores obsoletos en favor de la burguesía privada-estatal tradicional; penetración internacional en industrias de punta, con aportaciones autóctonas reconvertidas; remodelación de la clase obrera, dura y repetidamente golpeada por la "crisis" a escala superior a la del resto del Estado, etc. En cambio, los partidos políticos catalanes poseen una rigidez extrema en sus planteamientos económicos, pues limitan sus alternativas a recibir del Estado partidas impositivas y presupuestarias que para nada alteran el circuito capital internacional/capital privado-estatal español (caso SEAT-FIAT, casos petróleo/nucleares/uranio, etc.), dirigiéndose, en cambio, a complementar la política de acumulación (mantenimiento del nivel de paro y pago de rentas "políticas" a fuerza de trabajo fija y/o pública; saneamiento municipal como amortiguador de la tensión fábrica/sociedad, etc.).

Por todo ello, el Estado español se apresta a nuclear en torno suyo, confiriéndoles misiones distintas y complementarias, a las dos ramas de la burguesía vasca, que proyectan su re-unificación en el Estado central-autonómico.

A la primera rama, tradicionalmente fundada en el capitalismo privado-estatal español, se le abre camino mediante el fluido instrumental que pone en sus manos la "crisis" —desde la legislación oficial hasta el terrorismo granpatronal: fuga de capitales, quiebras, chantajes a la clase obrera, etc.— y su influencia coaguladora sobre pequeña y mediana empresa (chantaje al Estado). La reorganización del gran capital pasa por estrechar su fusión/dependencia con el privado-estatal español (banca/créditos), en tanto se le permite caer sobre sectores punta de la acumulación (nucleares) y desarraigarse/internacionalizarse (navieras). Todo ello no sin contradicciones, en la medida que emergen sectores particulares (Olarra, por ejemplo) que pretenden llevarse su parte en disputa con la burguesía tradicional, la patronal-estatal tipo CEOE y la burguesía media políticamente encarnada en el PNV.

Esta última se ve legitimada políticamente (Estatuto de Gernika-La Moncloa) como tampón y correa de transmisión, debido a su carácter dual. Es, por un lado, subsidiaria del gran capital, cuyas premisas generales comparte (trabajo, orden, desarrollismo; nucleares), aunque posea relativa autonomía en parcelas de la distribución-circulación: cooperativas, escuelas, cajas de ahorros, etc. Adquiere, por otra parte, un papel eminente por su tradición nacionalista y en calidad de difusora de la ideología neo-dependiente, aportando a ello personal técnico capaz de mover los engranajes del Estado español en Euskadi.

Naturalmente, las relaciones particulares entre ambas ramas de la burguesía pueden ser más o menos fluidas, pero estratégicamente no puede andarse en Euskadi por la cuerda floja que discurre de la emancipación a la dependencia camuflada sin romperse la crisma en el intento.

El círculo de la nueva dominación intenta cerrarse, por tanto, a los niveles "económico" (sumisión del proletariado a los planes de "reconstrucción nacional" de la sociedad vasca a las órdenes del capital) y "político" (recomposición del Estado opresor *dentro* de la nación euskera y aislamiento de las formas de contrapoder proletario y abertzale). A este respecto, se combinan iniciativas institucionales-historicistas de raíz popular, captadas y emitidas por el PNV y aliados abertzales (EIA-EE), con las formas más brutales de las tradiciones de conquista (Rentería, presos de Soria, controles/ejecuciones civiles), sin descuidar la "magnanimidad mayestática" (traslado de los de Soria a Euskadi como emanación de la pacificación estatutaria).

En resumen: no queda espacio civil en Euskadi que no contenga, ex-

Por estas vías, rigidez y maleabilidad evidencian, en cada terreno específico, una sola lógica de la relación capital/Estado. En este esquema, el modelo catalán y su sistema de partidos/bloque institucional retiene la "política" como formalización del despegue de Cataluña de toda pretensión de poder nacional propio. Por el contrario, la "política", como marco global para la reestructuración del mando capitalista en medio de la "crisis", se la reserva el Estado español.

Lógicamente, ambas dimensiones de la razón de Estado encajan, estatal y autónomamente, mediante un funcionariado político homogéneo que posee distintas atribuciones para un mismo objetivo: soldar el poder centralizado con sus variables "autónomas" a través del marco institucional del Estatut/o.

● La legitimación política del bloque catalán posee raíces bastante más lejanas que el voto de 1977 y de 1979. Aunque habría que remitirse a su historia durante el franquismo, bastará partir del trienio 1967-1969 para atisbar su fundamentación material.

Fue aquel un momento de profunda crisis del movimiento obrero, y, con ella, de toda la izquierda, tanto comunista como nacionalista. El estallido de Comisiones Obreras fue el producto de una ruptura parcial de la surmisión obrera respecto al capital, un momento de insubordinación contra las congelaciones salariales, los incrementos de productividad y el autoritarismo en la fábrica. Este proceso generó vanguardias obreras de masas en las grandes empresas y, en la práctica de lucha, se rompió la escisión entre fuerza de trabajo asalariada, organizada (paralelamente) en el sindicato, y la vanguardia de la fuerza de trabajo, coagulada en torno de la forma-partido.

La crisis descompuso, por otra parte, el esquema estratégico dominante (PCE-PSUC), que pivotaba sobre el eje: clase obrera de fábrica de CC.OO./movimiento popular-democrático/burguesía democrática pactista/evolucionistas desgajados del franquismo. El enfrentamiento directo con el capital por parte de la clase obrera demostró empíricamente que el espacio civil reservado a las alianzas democráticas no existía ya como proyecto del capital; de ahí, la crisis del movimiento estudiantil, apenas clausurada la euforia del 68; o el endurecimiento de las luchas de barrio ante el avasallamiento que generaba la invasión capitalista en la reproducción de la mano de obra asalariada —y no, en exclusiva, la "protesta" contra los especuladores o el abandono social del Estado; o la crisis de la pequeña burguesía, en trance de proletarianización como fuerza de trabajo intelectual y crispada, al mismo tiempo, por la falta de respuestas de la táctica de su partido (PSUC) frente al empuje proletario.

En 1967-1969 empezó a entreverse, pues, que la "sociedad civil" no era el lugar donde resolver armónicamente el intercambio de rentas en-

tre capital y trabajo, ya que el primero se concentraba en el mando directo en la fábrica y en la congelación salarial dictada por el Estado; tampoco resultó ser el terreno en que levantar una alternativa democrática basada en el pluralismo de la distribución como ocultador del antagonismo de la producción.

Complemento a la situación de aquella línea obrera de inspiración comunista, el estado de excepción de 1969 constituyó tanto el límite de la forma franquista de poder del capital como el primer acto de una nueva armonía entre necesidades autoritarias de la acumulación y fluidez inmediata del Estado a su servicio (aparte, claro está, la cotidiana y asegurada represión), a la hora de contener en sus límites la insubordinación proletaria que podía expandirse a todo el cuerpo social.

Pero 1967-1969 significa, también, el momento de máxima tensión entre el auge y la lenta disgregación de las primeras vanguardias de masas obreras, impregnadas de autonomía real anticapitalista y contaminadas de soluciones ideológicas limitativas, suscritas todas al campo abonado de la "política", territorio en que acampan, se autoreproducen y mueren castas dirigentes —procedentes unas de las crisis comunistas; recién llegadas otras de la crisis del movimiento estudiantil; todas igualadas por un mismo afán trascendental/dirigista en la forma-partido; castas innatamente separadas de los movimientos de clase debido a los límites que éstos presentaban para una práctica de sectaria captación de liderillos.

Más importantes son los límites de las propias vanguardias obreras cuando contemplamos el carácter "ejemplar" que revestían numerosas luchas de fábrica, a imitación de modelos franceses e italianos; la ausencia de una reflexión sobre la fundamentación material del Estado capitalista en su forma franquista; la incapacidad para comprender las transformaciones dentro de la propia clase y para crear nuevos medios de agregación política: así, el cultivo sectario y sistemático de un obrerismo empobrecido y encerrado en "zonas", "plataformas", "círculos"; el nulo interés por la cuestión nacional, que impedía establecer ligámenes con nacionalistas radicales, igualmente golpeados por el despliegue capitalista; la ausencia en hitos importantes de la recomposición política catalana a nivel de masas, como los juicios de Burgos de 1970 o la Asamblea de Catalunya de 1971, impropia de las elecciones consideradas como exclusivas reformistas, etc. Sólo en ocasión de las elecciones sindicales de 1971 (boicot) reaparece ese protagonismo proletario, antes de ir a parar al infierno de vanguardias políticas tintadas de los diversos colores del arco comunista.

De todo este proceso, lo relevante sería aclarar de qué modo el sistema de partidos —entonces, prelegales— pudo hacerse con una base so-

cial —luego que resultara despedazada la de 1967-1969— para erigirla más tarde, durante la “transición democrática” de 1976-1979, en cortafuegos de cualquier chispa proletaria emancipadora. La incapacidad obrera está ya señalada; veamos ahora los “méritos” de sus domesticadores.

● La derrota de una línea proletaria en embrión supuso, como reacción, la inmediata exaltación de la fuerza de trabajo organizada (CNS-CC.OO.), del liderazgo de la vanguardia de la fuerza de trabajo (georganización del PSUC/“renovación comunista” de Bandera Roja) y del “intelectual orgánico”, agente del futuro ciudadano asalariado, jurídicamente nivelado por el voto en la “sociedad civil”.

En esta dirección, el actual bloque socio-político empezó a trazar sus perfiles institucionales en 1966 (Taula Rodona: éxtasis de la táctica de alianzas de PSUC por vez primera, en torno a la Capuchinada del Sindicato Democrático de Estudiantes de Barcelona y su proyección civil, intelectual y nacional), los redondeó en 1969 (Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, con PSUC, Esquerra Republicana de Catalunya y Unió Democràtica de Catalunya, Front Nacional de Catalunya y Moviment Socialista de Catalunya) y se materializó, en 1971, con la ya citada Asamblea de Catalunya, en calidad de dirigente de un “movimiento democrático y nacional”.

Conviene pararse en este ciclo 1966-1971, con su punto álgido en 1969-1971, porque aquel “movimiento democrático y nacional” está preñado de signos que lo hacen armónico con los intereses generales capitalistas a medio plazo, en los prolegómenos de la “transición democrática”. La clave de su andadura reside en la voluntad de no tocar el dominio absoluto capitalista en la producción y abonar, en cambio, la lucha democrática nacional y plural sobre la base de la distribución (“sociedad civil”). Veamos, pues, algunas de sus características.

A. Confiere legitimidad a un sector con base popular nacional modelada (pujolistas de la futura Convergència), en el cual confluyen un papel dinamizador y cohesionador de parcelas de la economía (poros financieros, empresas medianas de punta, sectores de distribución, editoriales, etc.) con un carácter complementario de los intereses del capital social global, lo que equipara al PNV. Al propio tiempo, sin embargo, ese nacionalismo moderado constituye un polo de engarce más o menos orgánico con aquellos sectores que funcionaron a lo largo del franquismo como canal distribuidor de servicios mutos entre Estado y capital, asegurando la conexión capital de ambos en Cataluña en la coyuntura del paso de la autarquía a los planes: delfines del Círculo Economía, personalidades ligadas a aparatos financieros de Madrid, funcionarios catalanes en el Estado, etc., sin olvidar intereses mutos en sociedades anónimas.

De esta suerte, el terreno quedaba listo para que la burguesía en su conjunto pudiera actuar, entre 1976 y 1979, en varios campos a la vez: autonomía relativa de Cataluña como nuevo marco político (pujolistas), presencia como grupo de presión patronal en la lenta recomposición de la política económica del Estado durante la “crisis” (CEOE/Foment, de la mano de Ferrer Salat) y, por último, reenganche de sectores “no democráticos” que garantizaban, en Cataluña, los intereses del gran capital privado-estatal y extranjero (futuros Centristes, al margen de su parca representación parlamentaria), sin descuidar los agentes “apolíticos” instaurados, al paso de la Generalitat provisional, en calidad de consejeros áulicos.

Si los pujolistas generan desconfianza como pretendidos “unificados-res” se debe, precisamente, a que los intereses generales de la burguesía catalana no pasan por la forma-partido, lo cual es coherente con el *décalage* clásico habido en nuestro país entre modo de producción capitalista y forma-Estado por falta de poder político directo de la burguesía catalana. Por el contrario, aquellos intereses generales se componen y recomponen mediante el hilo directo con los aparatos de Estado, la movilidad osmótica entre Generalitat provisional, Estado y sistema de partidos, la influencia sobre la gran patronal española y la hegemonía sobre pequeña y mediana empresa catalana, los partidos que articulan la armonía entre Estado español y sociedad catalana a través de la autonomía, etc. Se trata, en definitiva, de un asentamiento sobre variadas formas del poder burgués (pluralismo aparental/concentración de decisiones) y unicidad del mando del capital sobre la producción/reproducción.

B. Permite desplegar todos los presupuestos del PCE-PSUC acerca de la autonomía casi absoluta del Estado franquista, considerado como excrecencia y residuo del mal sueño capitalista español o como coto abier-to a la rapacidad de las multinacionales (“capitalismo monopolista de Estado”). Fuera de campo, soterrados, quedan los cambios estructurales de la década de los sesenta que preparaban la nueva fase de relaciones capital-Estado de los setenta: crisis simultánea del Estado de los planes y del intercambio liberal (convenios) entre capital y trabajo; des- pliegue inmediato del capital sobre todo el cuerpo social y creciente proletarianización de trabajo vivo (crisis del obrero de la gran fábrica como representante exclusivo de la clase obrera, aparición del proletariado juvenil, proletarianización de la fuerza de trabajo intelectual que descarna los presupuestos de la “alianza de las fuerzas del trabajo y de la cultura”); aparición de nuevas formas de lucha proletaria a la altura del acoplamiento del Estado al mando absoluto del capital (comités de fábrica, asambleas, huelgas indefinidas, piquetes, etc.). El PCE-PSUC pierde así de vista la especificidad política del encuentro capital-trabajo, y condena al infierno del “izquierdismo” los instrumentos y formas del nuevo

sujeto proletario, cuando no se limita a adoptarlos y vaciarlos de contenido (vg. asambleas para discutir la elección de enlaces y jurados).

El sometimiento de CC.OO. a la lógica del capital (enlaces y jurados, convenios desnaturalizados por la conducción directa de la "crisis" a cargo del Estado, huelgas y formas de lucha controladas) se corresponden de estrechamente con la subordinación política de la clase: mientras que el capital *no negocia* (vía patronal), sino que *manda* (vía Estado), las instancias democráticas, tipo Asamblea de Catalunya, se encargan de levantar una barrera/espejismo donde se estrele/difumine el antagonismo presente en la producción. De este modo, si bien la clase obrera carece de legitimidad ante la patronal, es admitida, en cambio, entre la burguesía "democrática" para que albergue esperanzas acerca de la llegada de un Estado "racional"...

Inspiradores del autoritarismo de la "política", los comunistas del PCE-PSUC desplegarían igualmente sus iniciativas en el seno del "movimiento popular" a fin de llevar hasta sus últimas consecuencias la desarticulación del proletariado. Este quedaba escindido en trabajador de fábrica/militante de CC.OO. — subordinado a la acumulación y al "capital industrial" — y vecino de barrio/miembro de asociaciones de vecinos — soliviantado con el "capital especulador". Mientras tanto, la imparable invasión del capital social global iba proletarizando cuanto tocaba, clausurando en la práctica todo divisionismo de la conciencia obrera. Por otra parte, la separación del ciclo producción/reproducción permitió iniciar la configuración material del futuro funcionario comunista democrático, en rivalidad constante con pujilistas y socialistas, pero con la ventaja adicional de poder controlar formalmente (CC.OO.) el capital variable necesario a la burguesía tradicional detentadora del capital fijo.

C. Finalmente, aquel "movimiento democrático y nacional" integró en su seno a los sectores radicales del movimiento nacionalista — que descuidó así el terreno de la recomposición proletaria — y a los grupos del movimiento obrero/popular a la izquierda de PCE-PSUC, lo que permitía traspasar a la cúpula dirigente los sucesivos espasmos celulares de las "masas" y, a su vez, transmitir periódicamente las órdenes de movilización o de frenado, cortocircuitando toda iniciativa política autónoma que partiese de abajo. (Esto explica, en parte, la forma en que fue "oficialmente" disuelta la Asamblea de Catalunya; la otra parte de la explicación debe remitirse a la impericia política de los sectores de la entidad no organizados políticamente). Por este procedimiento, la "unidad nacional y de clase", convertida en tema ideológico no explícito, absorbería paulatinamente a todos los componentes obreristas, nacionalistas y populistas cuajados a lo largo del franquismo y violentamente exasperados por la crisis de 1967-1969. Naturalmente, despojándolos de toda perspectiva de poder de clase y nacional.

Consumado el proceso anterior con la sanción parlamentaria de 1977, el nuevo terreno político de recomposición del Estado español sólo puede construirse subjetivamente por las castas políticas a su servicio en Catalunya. A partir de 1977, el bloque surgido de las elecciones deviene "soberano"; las de 1979, confirman como única tarea la convivencia/competencia con los diversos sectores del capital — representados o no políticamente — a fin de sostener la "unidad institucional" en un plano rival/dependiente con Madrid. De igual manera, los ayuntamientos democráticos desvelan su faz subjetivista otorgando autonomía casi total al ejecutivo en las grandes ciudades (por ej., Barcelona), mientras se pudren situaciones en las pequeñas; o bien en los enfrentamientos internos para colocarse en buena posición de cara a la remodelación de burguesías locales y comarcales, clientes de Barcelona; igualmente, en la acentuación del mando del Estado sobre la "crisis", pues los ayuntamientos se convierten en apéndices del proceso de circulación.

En esta dirección, el Estatut/o de Sau adquiere un valor paradigmático en la medida que su valencia ideológica — "unidad" como arma e instrumento para el gobierno del bloque constituido — y su proyecto político — subsumción de la clase obrera en la lógica capitalista mediante el Estado burgués parlamentario, localmente administrado por el Estatut/o —, reposan en un terreno material sumamente quebradizo.

Sólo apuntaremos un par de temas, a falta de espacio. Por un lado, y una vez admitidos el paro, la caída del salario real y la remodelación de la clase obrera como atributos intocables del capital, sólo queda convertir al sector fijo de la mano de obra disponible, controlado por las centrales sindicales, en el principal sostén "obrero" del Estatut/o. (Procedimientos demagógicos como hermandad con otros pueblos —vg. Catalunya/Andalucía— o igualación lingüística —"Visca Catalunya para todos!" — ayudan a que la gente vaya a las concentraciones). Pero las centrales desfallecen, la intromisión disciplinaria de la "política" en el trabajo se desvanece, la política del Estado agudiza la proletarización, y los recursos del futuro ente autonómico catalán no le permitirán a éste intervenir, en ningún caso, en el mercado de trabajo, no digamos ya en el gobierno de las fluctuaciones del ciclo de la "crisis".

Por otro lado, está la pretensión de forjar una nueva burguesía a base de una suerte de cooptación del nuevo funcionariado del sistema de partidos e instituciones autonómicas en el seno de la burguesía tradicional y en competencia con ella. Aguardan de momento en la línea de salida las corporaciones locales (PSUC/CDC/PSC), los binomios partidos-sindicatos obreros (PSUC-CC.OO., PSC-UGT) y la nueva tecnocracia municipal-metropolitana, afiliada o no, así como los diversos micro-poderes institucionales (universidades, en particular). Como es de rigor, esta línea debe pivotar en torno a los organismos autonómicos y extraer

de su usufructo la necesaria prevalencia frente a la burguesía tradicional privada-estatal, parapetada en organismos de Estado o ligada a ellos (Centristes, CEOE/Foment, Cámara de Comercio, patronal "apolítica", etc.). El destino último de esa mezcla está por ver, mas sus resultados, no han de variar el diagnóstico.

En el horizonte, el poder de Sau, metido en el cul-de-sac de su dependencia española y emparedado entre la intocada burguesía tradicional y una clase obrera golpeada, pero mal gobernada por la "política", pierde sustantividad como alternativa nacional y adquiere, al traspasar los rasgos que le son propios: sueño de pequeña burguesía funcionaria, trasiego de clientelas y de prebendas, artificio del nuevo dominio del opresor secular y raída colchoneta del mando directo del capital.

II

Poder, cultura y lengua.

Cataluña es, actualmente, una piel de leopardo en materia lingüística y cultural que el Estado español quiere conservar a toda costa mediante sus propios aparatos (TVE, enseñanza, administración pública, instituciones oficiales, etc.) y los que ya existen como *vehículo natural* del movimiento del capital: medios de comunicación de masas, instituciones financieras, relaciones internacionales, organización de la producción, etc. El castellano, pues, mantiene su hegemonía más allá de recomposiciones autonómicas, ello sin contar la población española inmigrada que conserva su lengua. Si, por un lado, puede decirse que el Estado se considera autónomo (y, sin duda, lo es) —como quería Ortega— para legitimar, con los medios secularmente impuestos a la nación dominante, su presencia en nuestro país, el capital, por otra parte, emite sus órdenes en la lengua del Estado que le garantiza el dominio en Cataluña. Tiempo del Estado y tiempo del capital se armonizan de nuevo —esta vez en el terreno lingüístico y cultural— para someternos.

El bloque político de Sau entiende por "normalización" que le sean institucionalmente reconocidas las manchas de la piel que él considera de su propiedad, por cuanto se considera heredero histórico y representante político de las aspiraciones —que el propio bloque se encarga de definir— del pueblo catalán. De este modo, cree que la triada Estatut/o, Generalitat y Parlament bastaría para desarrollar la política lingüístico-cultural que le exige su manera subjetivista de captar la relación poder/cultura: propagando "cultura de funcionariado". Sin embargo, lo dramático es que ese espacio o mancha leonada no es más que una abstracción, una proyección del ansia de que la "cultura catalana" —reducida a servicios institucionales— encubra una realidad material

despedazada y complementa la igualdad jurídica del voto, ofreciendo "a quien lo desee" pacatos medios de "integración" en nuestra sociedad.

De entrada, la aceptación de la lógica del capital —levemente corregida en aspectos marginales para sostener la captación de votos— y de la onnipresencia del Estado español revelan por sí solos una glauca disposición a que continúen reproduciéndose *todas* las bases de dominio sobre la actual formación social catalana: explotación, opresión nacional y represión tejen de continuo una trama con formas propias de expresión: la cultura dominante, que adopta el aspecto intocable de "cultura oficial" —no sólo patrimonio del Estado, obviamente— y que no ha de variar por mor de la lengua con que se difunda. Presentar, por tanto, la "normalización" como un vector con realidad propia, fuera del espacio del capital y del Estado, no es ya una abstracción, sino, lisa y llanamente, un fraude.

No hace falta enumerar aquí las formas de resistencia antagónicas a la lógica de la dominación. Si acaso, dar cuenta que el bloque de Sau las ha ido "marginando"/reprimiendo, ignorando y malbaratando en los últimos tres años. Mal llamadas "contracultura", esas formas surgen de la telaraña como expresión —como cultura— de una situación material que está descubriendo sus propios perfiles *al margen* y *contra* el sistema. El etiquetado ("pasotas", "marginales", etc.) forma parte de la actualidad abstracta del diseño político, preocupado en reducir la esencia del nuevo sujeto emergente a la morfología con que exhibe sus vivencias y exige satisfacer sus necesidades. Puede argumentarse, en efecto, que los de Sau han echado mano de un "ordenado" sujeto, presente también en la sociedad; pero, al margen de que su elección indicaría de antemano la parcialidad de sus objetivos, lo relevante es que ese homúnculo es un puro prefabricado, que existe solamente como despliegue de la razón abstracta del Estado ("participación") y que no recibe más savia que la suministrada para hacer de él un "ente de opinión", moldeable fuera de su propia existencia material. Es más: sólo tiene expresión real —lo admitan o no sus cofrades— en el espacio de antagonismo abierto entre capital y proletariado (o entre Estado y captación de trabajo vivo para la acumulación); carece de autonomía, aunque el sistema de partidos le colme de ilusiones (votos, símbolos varios, concentraciones, manipulación oficialista en días señalados, etc.) acerca de ello.

El ciudadano de Sau es aquel descrito por el slogan "Es català qui viu i treballa a Catalunya", reduccionismo ontológico del "derecho a voto", vertiente jurídica de la refundación del Estado burgués. En este terreno, el carácter abstracto de la "normalización" alcanza su máxima expresión.

Como es sabido, el slogan polemiza con la pretensión española de considerar Cataluña como una formación social en que conviven dos co-

munidades, si no como parte/piel de leopardo de una sola nación española. (En este punto, las tonterías emitidas por Losantos, Umbral, Torrado y cia, carecen de relevancia, pues se sitúan a idéntico nivel ideológico, si bien derechista/opresor, que el de los mandamases de Sau). Para poner las cosas en su punto, no hay duda que el reconocimiento civil de quienes trabajan y residen en Cataluña vale lo que vale en el aspecto de los principios: la nación catalana no practica la segregación política. Pero si bajamos al terreno de la reproducción social, la fórmula deviene paladinamente hábil, ya que se encarga de sancionar el presente (y su futuro) capitalista apelando a una manera casi "natural" de ver el pasado: el trabajo/integración, sometido al capital, pero apto, al fin y al cabo, para sancionar el ingreso en la comunidad nacional. Por otra parte, a lo largo del franquismo no han faltado aquí ocasiones de "prosperar" —de morirse de hambre en Andalucía a vender libremente la fuerza de trabajo va un buen trecho, ¿no?—; dos generaciones de inmigrantes/clase media (los "agradecidos" del vigía Losantos) constituyen así una buena base social de captación de votos —los que pueden llegar a disputarse PSUC y PSA partiendo de la consciencia dual del inmigrante instalado, que "ha trabajado por Cataluña" y ahora quisiera "poner su voto a trabajar" por Andalucía. A ellos, y al disciplinado militante de CC.OO. con trabajo fijo, va destinado un slogan demagógicamente complementario: "Visca Catalunya para todos!", falaz manera de igualar dos lenguas en un país oprimido con dominante lingüístico-ideológica del Estado opresor.

Pues bien: el slogan/voto intenta cubrir dos vertientes de la realidad social del inmigrante. La primera consistiría en equiparar su derecho al voto —pieza basilar de la transformación del trabajador asalariado colectivo en ciudadano asalariado individual— con su legitimación socio-lingüística: es decir, ser nominal y realmente catalán, pasto de funcionarios segregados por instituciones resacas para hacer extensión cultural en catalán —que falta está haciendo como reconocimiento de hecho (*esta es la nación catalana*), pero no como ocultador de la condición material de la gente.

La segunda vertiente trataría de presentarse como garantía —ideológicamente fundada en la presunta eficacia del poder— de la reproducción social misma. Sau, aparentemente autónomo del Estado español, permitiría asistir a la fuerza de trabajo —mantenimiento de las proporciones entre parados y fijos— a poco que se consiguieran acuerdos económicos, y conservaría, al mismo tiempo, los espacios en que germinaba el "ascenso social" gracias al usufructo parcial de partidas presupuestarias.

Como puede verse, de la mancha de leopardo de la lengua y la cultura pasamos, sin solución de continuidad, al homogéneo terreno de la

producción/reproducción. Nada más lógico, por otra parte. Si el control de la primera permite legitimarse a los de Sau como socios copartícipes del Estado español en nombre de la "nación catalana" —convertida en abstracción que oculta una precisa realidad material: Sau se coloca a la altura de la nueva dependencia de Cataluña en el marco de la división del trabajo ("crisis"/energía) y prepara el terreno para la formación de una nueva burguesía—, la aceptación del segundo significa presentarse ante las masas trabajadoras, inmigradas o no, como dulcificador de la presión de la "crisis" en calidad de Estado-gestor con autonomía relativa.

Esta vasta operación ha de prescindir, naturalmente, no de la lengua y de la cultura de los inmigrantes, sino de su vida material misma —como lo hace, por otra parte, con la vida material de la mano de obra autóctona de obreros especializados, intelectuales, jóvenes y campesinos. En este sentido, las intervenciones de Losantos son, paradójicamente, beneficiosas para los de Sau, pues nada más lejos de su intención que andar con campañas de aculturación a la *babala*; se trata, por el contrario, de armonizar la nueva figura del votante con la del ciudadano catalán de nacimiento o adopción; para ello, la lengua catalana no vale lo que tiene de lengua nacional, apta para articular una nueva comunidad con nuevos y antagónicos valores respecto a los que tradicionalmente nos han sometido, sino lo que tiene de lengua utilitaria, puro vehículo de compraventa con catalanes ("unidad", "cultura catalana", etc.) e inmigrantes ("integración", "hermandad entre pueblos", etc.).

En cambio, las apelaciones de Losantos a un supuesto genocidio del castellano en Cataluña poseen el relevante papel de acoger a los inmigrantes por *motivos secundarios* —tanto por lo dicho arriba como por la decisiva presencia de Estado español y medios de vehiculación capitalista en la preservación del castellano— y dejar de lado temas fundamentales:

— ¿en qué condiciones y bajo qué presupuestos se desenvuelve hoy una cultura proletaria de nuevo cuño, antagonista del capital en la sociedad catalana?

— ¿en qué momentos retiene una lengua su papel principal —como expresión de una intransferible historia individual y colectiva— y adquiere un papel secundario —como una forma *más* de comunicación dentro de un *mismo* proyecto comunitario de clase y nacional?

— ¿cómo puede homogeneizarse una piel de leopardo tal que la catalana sin referirse a poder de clase y nacional armónicamente conjugados, de modo que la cuestión lengua se torne secundaria en beneficio de una unidad material y culturalmente fundamentada en la liberación del trabajo y de la opresión nacional? ¿acaso no podrán coexistir entonces lenguas distintas en una comunidad nacional catalana basada en

valores a la altura histórica del derrocamiento del capital?

— ¿puede acometerse esa tarea sin fundar un Estado propio —defensa contra nuevos conatos de opresión— y, al mismo tiempo, es pensable que el proletariado se libere del trabajo sin hacerlo con el estigma del poder?

En cualquier caso, estos temas nada tienen que ver con Sau, refundación material, en Cataluña, de la reestructuración capitalista y del neodominio del Estado español.

Barcelona, Juliol 1979

MONTHLY
REVIEW

SELECCIONES

EN CASTELLANO

El nuevo desorden económico internacional

Paul M. Sweezy

El 4 de febrero de 1979, Ann Crittenden, periodista especializada en temas financieros del *New York Times*, escribía en este periódico: "Hace pocos años, un agresivo grupo de países menos desarrollados empezó a exigir un nuevo orden económico. Lo que pretendían era algún tipo de reestructuración formal que diera una mayor tajada del pastel a las naciones más pobres. Ello implicaba que los gobernantes de todo el mundo tuvieran alguna forma de control racional sobre los acontecimientos. En estos momentos es evidente que el viejo orden realmente se está desmoronando, pero ello ha ocurrido en medio de un desconcierto tal que el mundo se encara ahora, no con un nuevo orden, sino con un nuevo desorden global".

A mi entender, si nos proponemos reflexionar con claridad en torno al mundo cambiante en que vivimos, el primer requisito consiste en intentar comprender las causas y la naturaleza de este nuevo desorden global. En las páginas que siguen me centraré en lo que sin duda es la causa más importante del fenómeno, a saber, las múltiples crisis del sistema capitalista.

En este contexto, no debemos perder nunca de vista que el capitalismo no es un sistema nacional, ni tampoco una colección de países capitalistas inconexos (algunos desarrollados, otros subdesarrollados y otros

● Publicado en *Monthly Review*, volumen 30, número 11 (abril 1979).

● Este artículo es una versión ligeramente revisada de un escrito preparado para el número conmemorativo del vigésimo aniversario del *Asahi Journal*, publicado por el periódico *Asahi Shimbun* de Tokyo. El escrito resumía el contenido de una conferencia presentada en varias universidades en febrero de 1979.

● Traducción: Salvador Aguilar.

Mientras Tanto (tot)

FERNÁNDEZ BUEY, Paco

Sobre la crisis y los intentos de reformular el ideario comunista I y II

Mientras Tanto Nº3 Marzo-abril 1980 pp.91-114 I
Mientras Tanto Nº 4 Mayo-Junio 1980 pp.43-77 II

L'article té força interès per als dos tomes que ens ocupen. Respecte a la crisi del marxisme, Fernández Buoy se situa en una perspectiva essencialment "política" -per entendre'ns-,proposant una rectificació del comunisme leninista a favor del comunisme crític i radicalment ecològista,la qual cosa significa entro altres,la necessitat de reconsiderar des del marxisme el tema del subjecte revolucionari.Analitza també,els diversos obstacles que troba aquesta reformulació de l'ideari,mostrant-nos la seva visió de la crisi:inèrcia interpretativa,descrèdit de les societats "protosocialistes",manca d'esperit crític....En definitiva estem entrant en una etapa nova de la història de les civilitzacions que requereix reconsideracions de l'ideari,però sempre sobre la base de Marx.L'antimarxisme és una moda,afegeix,llançada des del neoliberalisme i funcional als interessos del sistema, i qualifica els seguidors de Clastres de mitificar davant la crisi, el retorn a cultures precivilitzades.

Eal que fa al fet nacional,l'article pot ser significatiu

FERNÁNDEZ BUEY, Paco

Respuesta a Josep Maria Fradera

Mientras Tanto nº 5 pp. 20-24

Assabentat que el totem a la non tipus de desorientació per part dels obrers residents a Catalunya i Basconi va en augment i que la distinció entre diversos grups burgesos era vàlida al segle XIX,però que després del procés industrialitzador del franquisme ja no és tan clara;equipara el catalanisme de 1930 a l'espinyolisme d'1930 o a l'antileonisme de FSA i critica contax l'argument de "pseudoespecialització despreciable de les dades" que sol haver-hi en els mètodes alienats històrics.El mateix argument així fa seva posició:"comparar el te or de los trabajadores catalanohablantes con un revolucionario en su tiempo e identificando al mismo tiempo con trabajadores industriales y trabajadores del campo estas imprecisiones de la nacionalidad principal del "estado", siempre teniendo en cuenta la igualdad, el federalismo i el comunismo".

FRADERA, Josep Maria

Puntualitzacions a Paco Fernández Buoy a propòsit d'un editorial a Mientras Tanto Núm. 3

Mientras Tanto nº 5 pp.17-20

Fradera critica l'afirmació de Fernández Buoy que en l'actualitat no sembla que alib característic sigui l'aveng del nacionalisme de les dites nacions "grans", assegurant que davant la crisi d'està produint un moviment de reforçament dels grans estats.També assenyala que no hi ha una burgesia espanyola amb diverses faccions sinó distints grups burgesos,no sempre coincidents en els seus projectes polítics i acaba afirmant que la classe obrera catalana o basca ha de lluitar en la defensa dels drets lingüístics i culturals en una perspectiva igualitària per a tots els pobles de l'estat,defensant si cal el dret d'autodeterminació,i,altrés,per derrotar els projectes de l'hegemonia i opressió cultural de les classes dirigents.Veuve resposta de F.F.B.

DDAA

Variaciones sobre pesimismo

Mientras Tanto nº 4 Mayo-Junio 1980 pp. 97-124

El pesimismo "roig" és fruit de la pèrdua de la utopia. Però cal afrontar-lo des del marxisme, reconeixent que moltes de les "nostres" idees estan en crisi, i aportant des de dins solucions.Solament així,podrem oposar-nos a l'irracionalisme, a la passivitat que està produint aquesta època de pesimismo generalitzat.

SACRISTÁN LUZÓN, Manuel

La relación entre la sociedad y la naturaleza en la filosofía de las ciencias sociales (Un esquema de discusión)

Mientras Tanto nº 10 Diciembre 1981 pp. 23-34

Sacristán declara que el que es proposa és discutir "el acierto o desacierto de las principales repeticiones que la nueva problemática está teniendo en la conciencia metodológica de algunos científicos sociales o de filósofos particularmente interesados por las ciencias sociales". En concret se centra en els "estímulos" que arriben des del camp de la biología i la física, refusant conclusions nihilistes (per ex.: la imposició del punt de vista naturalista porta a una fallida final de la ciència econòmica) i posant-se a favor d'una gradual incorporació i d'un replantejament que porti per exemple, en el terreny de l'economia a qüestionar definitiva ent concepts com "creixement" i "equilibri" (reconstrucció de la teoria sobre la base de la realitat ecológico-econòmica de l'espècie).

HARICH, Wolfgang

Quince tesis para una política de paz. Una contribución a la Segunda Conferencia Socialista

Mientras Tanto nº 11 Abril 1982 pp. 107-19

Harich afirma que la tradició marxista ha existit consistint sempre en apropiat-se de les teories nacionals, científicament fonamentades, disposats cap el futur per a elaborar-les críticament i portar-les a les masses.

Una conversación con Wolfgang Harich y Juan I Sacristán

Mientras Tanto nº 6 pp. 33-52

Maig de 1979. Sacristán: davant les noves problemàtiques hi ha dues maneres de reaccionar: dir que "en la tradició marxista estón ya las claves para pensar correctamente lo nuevo", i la que ell proposa, "revisar la tradició propia en función de la aportación de otras y, sobre todo, de la realidad presente", que considera millor perquè evita la tendència "al enquistamiento dogmático o tradicionalista".

THOMPSON, Edward

Notas sobre el exterminismo, la última etapa de la civilización

Mientras Tanto nº 11 Abril 1982 pp. 65-105

Thompson, habitua de les planes de I.T., mostra en aquest article des de quina perspectiva es ve a analitzar, amb les lògiques matemàtiques i concrecions, la "nació" i l'"internacionalisme" del sector que s'aplega a l'entron de la revista. La lluita ha de ser necessària, en internacional, un internacionalisme que refusi inequívocament la ideologia d'ambós blocs. Parla d'autodeterminació per referir-se al desenvolupament nuclear europeu front la cursa armamentística.

A.I.E.

Democràcia, crisis y nacionalismo

Mientras Tanto nº 13 Noviembre 1982 pp. 26-31

L'autor posa en el mateix sac les actituds hostils cap als treballadors estrangers que s'estan observant arreu d'Europa, les actuacions antigitances i el "fora xarnegos!" que "tiene realidad social entre los nacionalismos que actúan en Cataluña". Assegura que a Catalunya és bàsic admetre que durant els darrers anys s'ha produït una fractura entre la població obrera pel seu lloc de naixement i plateja tres nivells d'explicació: 1) per l'existència d'un sentiment racista basat en la creença d'una superioritat cultural (cita J.A. Vandellos, Estat Català...)
2) per la incidència de la crisi econòmica que tendeix a produir una "xenofòbia laboral" i 3) per "la ideologia predominant en Catalunya que ha conseguit en bona part disfrazar de identitat polític-cultural lo que son distancisde classe social". A aquest respecte comenta que a la pugna que estan mantenint les diverses fraccions de la burgesia a Espanya per obtenir la posició hegemònica a l'Estat i al "mocrat" és el nus de la qüestió i que el projecte social de la burgesia passa pel ca-

DLINGO, Josep M.

En busca de la racionalidad perdida: el materialismo cultural de Marvin Harris

Mientras Tanto nº 15 Mayo 1983 pp. 136-50

Amplia ressenya del darrer llibre de Marvin Harris: "Cultural Materialism: The Struggle for a Science of Culture". Doningo resumeix i critica el concepte de materialisme cultural de Harris, repassa les crítiques d'aquest a la sociobiologia i l'estructuralisme -"idealista y alibístico"- al marxisme estructural -"cómplice del oscurantismo"- i idealisme psicològic i cognitiu, a l'eclectisme i a l'obscurantisme; i assegura que la crítica que fa de Marx "es una de las que revisita mayor importancia en la actualidad para todos aquellos preocupados por un "aggiornamento" crítico y no dogmático del marxismo revolucionario".

MARTÍNEZ ALIER, J.

L'anàlisi energètica i la ciència econòmica. Algunes contribucions inicials (en memòria d'Àngel Palerm)

Mientras Tanto nº 12 Juliol 1982 pp. 47-57

Martínez Alier assegura que la discussió entre "ecologisme" i marxisme servirà per aclarir qüestions com la persistència del camperolat, les relacions entre metròpolis i colònies i la història del sistema econòmic mundial, "que potser s'explica millor des d'una perspectiva ecològico-energètica que amb economia marxista".

TULLO, Enric

Trabajar más y producir más para vivir mejor? un replanteamiento de la experiencia histórica de la industrialización. Roscía de las charlas de Rafael Arce, Josep Fontana, Ramon Garrabou y Jaume Torres en un ciclo del C.T.D.

Mientras Tanto nº 14 Febrero 1983 pp. 15-34

Garrabou analitza alguns dels vicis que "restan capacitat subversiva a la historiografia de inspiración marxista" en el seu enfocament de la revolució industrial (optimisme, identificació absoluta amb el progrés, etc.), limitacions però, que no impedeixen l'existència d'importants aportacions: per exemple, els debats sobre la transició del feudalisme al capitalisme. Arce i s'ocupa de la renovació que suposà el concepte de proto-industrialització. Torres critica la concepció progressista productivista de la contraposició acadèmica dels casos angles i francesos. Fontana després d'estudiar les arrels de les mixtificaciones que emboliquen les visions habituals de la indústria, conclou que per escriure una història de la industrialització més capaç d'entendre la seva realitat, cal abandonar la idea que aquesta constitueix un fenomen

FERNÁNDEZ BUXY, Paco

Carta de la Reducción

Mientras Tanto nº 16/17 Agost-novembre de 1983 pp. 5-7

Asseguren que "el valor principal y más duradero de la obra de Marx es su condición de eslabón de la tradición revolucionaria" i per això revisar críticament la seva obra vol dir intentar mantenir o reconstruir la seva eficàcia de programa comunista. Mantenen que avui en dia ens trobem ja davant l'urgent necessitat de recordar problemes que Marx havia pensat que no serien abordables fins després del capitalisme, essent el més important d'aquests l'ecològic. També criden a bandejar tota lectura determinista i dogmàtica de Marx i a revisar el llenguatge ortodox: "jerga metafísica de finals del segle XVIII y principios del XIX" que no és gens necessari ara per parlar de comunisme.

CANDEL, Miguel

Marx y la realizabilidad del comunismo

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 97-108

La crisi del capitalisme és la crisi del ~~marxisme~~ ~~comunisme~~ ~~revolucionari~~ ~~proletari~~ ~~occidental~~. Però si està provocada per la realitat de l'estancament revolucionari europeu, la crisi del pensament marxista és en gran mesura això: crisi de pensament. És a dir, que la protesta necessitat que la revolució anticapitalista tingués determinades característiques d'homogeneïtat social, es produïa sota certes condicions de desenvolupament industrial, restant així una suposició heurística, o bé, en referència a l'engany dels marxistes de la "línea" col·lectiva, o bé, en referència al millor dels casos, pura contingència, si no impossibilitat històrica.

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 57-80

L'autor afirma que l'originalitat i autonomia del pensament marxista radica en primer lloc, "en la inseparabilitat de filosofar, anàlisi científic i política revolucionària"; en segon lloc, en la concepció general del mètode i en tercer lloc, en la intenció explícita de fondre "ciència" i "proletariat". Afegeix que curiosament, alhora que critica "el nuevo tumulto sobre la 'crisis del marxismo'", la metodologia i la teoria de les ciències contemporànies començaven a moure's en una direcció que tal vegada acabí afavorint una valoració més positiva del pensament dialèctic marxista (esmenta la crisi del neopositivisme, l'exigència de punts de vista generalitzadors, la reivindicació de les ciències "naturals" i les "socials", etc.). Es mostra contrari a entendre el pensament de Marx com un sistema tancat que nega tota revisió: hi ha maduració i conceptes revisables. Així la revisió no és objectable per si mateixa, sinó per la direcció que pren o per si esdevé una desarticulació. També comenta que les discussions sobre la "crisi" no han tingut

GUTU, Jordi

Dialéctica y sujeto revolucionario en los primeros escritos de Marx

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 81-95

Refuta l'existència de sobtades ruptures en el pensament de Marx i proposa que caldria reconsiderar en la seva complexitat la relació entre els components progressistes i il·lustrats i els romàntics que estan a la visió marxiana de la història, reconsiderant així que podria fer-nos replantejar algun aspecte de l'idealisme comunista marxista, per ex. podríem reapreciar aportacions del comunisme bebovista.

SACRISTYÁN LUZÓN, Manuel

¿Qué Marx se levanta en el siglo XXI?

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 127-32

Al segle XXI sinó s'ha profitat abans la catàstrofe, se segirà l'legití Marx. "Para entonces estará claro que el desprecio por Marx de los años setenta y ochenta, nacido del hipermarxismo de 1968, fue sólo, como éste, otro despiste de la misma labilidad peñenoburguesa". Dintre de vint anys no hi haurà cap dificultat en reconèixer la dimensió i límits del nucli formalment teòric de l'obra marxista, però s'haurà dissipat la il·lusió de dellavolpians i althusserians que feia de l'obra de Marx teoria pura sense barreja de cap especulació hegeliana.

SIMPERE, Joaquim

Marx, marxismo y ético

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 187-93

Sempre analitza la pobresa del marxisme en el tractament de qüestions morals que atribueix a l'absència d'una teoria mínimament sòlida de la personalitat i a l'excés de politicisme. Vamuteix conclou que el marxisme ofereix una inspiració i un punt de partida per a una ètica adient als temps presents i un punt de referència per a construir el futur gràcies a la seva concepció científica i totalitzadora del món, la qual encarna els ideals de coneixement i llibertat presents en els temps moderns.

BARCELÓ, ALFONS

La teoría del valor trabajo en Marx

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 145-56

Barceló examina la teoria marxista del valor treball mostrant com malgrat les seves insuficiències i limitacions, encara conserva potències interessants. Els conceptes del marxisme són també categories històriques, subjectes a canvi i transformació, però continua plenament vigent la seva portuació més important: el mètode i l'enfocament.

RIPALDA, José María

Reflexiones sobre el Idealismo alemán y Marx

Mientras Tanto nº 16/17 agosto-noviembre 1983 pp. 175-85

L'obra de Marx manté un alt grau de vigència històrica, però aquesta es desplaça ràpidament: "Aquest Marx no és el de hace quince años, pese a la permanencia de las diversas instituciones que lo administran" i així conclou: la "lucha por recuperar el Marx soterrado en las interpretaciones establecidas proviene de una resistencia también contra las instituciones que las sustentan".

KARAVER, A.

Los críticos de "El capitalismo tardío"

Mientras Tanto nº 3 Marzo-abril 1980 pp. 115-35

A l'article encara que tingui com a centre d'interès les crítiques que ha motivat el llibre de Mandel, es troben alguns re-ferències a la crisi del marxisme -que seguint Perry Anderson relaciona amb l'estalinisme i el cicle llarg ascendent de l'economia capitalista- i especialment a les polèmiques internes: Althusser, Della Volpe o Colletti -diferenciar el Marx científic del filòsof-, Hirst i Hinders: cal arraco-nar el concepte de mode de producció capitalista, origen de tots els vi-cis economicistes, i dedicar-se a analitzar tan sols formacions socials.

FONTANA, Josep

Sobre revoluciones burguesas y autos de fe

Mientras Tanto nº 1 Noviembre-Diciembre 1979 pp. 25-32

Resposta crítica als plantejaments de Bartolomé Clavero que Fontana troba en una desqualificació de l'estructuralisme althusse-rià: "teoricisme històric" i estatcoria.

Entrevista con Manuel Sacristán

Mientras Tanto nº 16/17 octo-noviembre 1983 pp. 195-211

Entrevista realitzada el febrer de 1983 per la revista mexicana "Dialéctica". En ella, entre altres temes, Sacristán palesa els objec-tius de "Mientras Tanto": "preparar el camí per pensar desde un punt de vista socialista, problemes nous de la civilització contemporània" assegura que el model marxista continua essent vàlid i que els seus elements menys freds avui en dia són aquells que tenen que veure amb la sensibilitat cultural d'un home de la segona meitat del segle XIX, el qual en molts aspectes no va ~~xxx~~ ultrapassar els patrons cul-turals de la seva època (conducta individual sobre la família, expecta-tives polítiques...) i acaba fent de la crisi del marxisme una crisi de la seva "pràctica" lligada a la situació de derrota de les classes treballadores europees.

ORTEGA, Alberto

Informe sobre Euzkadi

Mientras Tanto nº 3 Marzo-abril 1980 pp. 51-76

Després d'establir les principals diferències entre el pro-ccés català i el basc, l'autor analitza els canvis esdeveniments polítics ocorreguts a Euzkadi, aturant-se especialment en el "fenomen" Herri Batasuna, que examina críticament.

SACRISTIA LIZÓN, Manuel

El trabajo científico de Marx y su noción de ciencia

Mientras Tanto nº 2 Enero-Febrero 1980 pp. 61-96

Article dens i profund en el qual Sacristia analitza a fons les influències que rebé Marx i el seu pensament en termes claus com el mètode dialèctic i la noció de desenvolupa c. t. Proclama l'oportunitat i necessitat d'ocupar-se de Marx de manera seriosa, i qualifica les polèmiques sobre el "hegelisme", la ruptura epistemològica, etc., de qüestions d'importància secundària.

P.F.E. (Paco Fernández Bay)

Abstención y particularismos: dos aspectos de la crisis social española

Mientras Tanto nº 3 Marzo-abril 1980 pp. 12-16

Situa l'avenç del nacionalisme dintre la crisi de l'estat contemporani, encara que remarca l'especificitat del cas espanyol. Assigura que els obrers de parla castellana a Euskadi i Catalunya tenen un nou tipus de discriminació i conclou que el principal perill de divisió i afèbliment dels treballadors no és el fantasma del leninisme sinó l'ignorar l'essencial coincidència d'interessos de les "distintes fraccions nacionals y regionales de la burguesia española". Veure la rèplica de Fernández i la contrarèplica de Bay.

Recerques (exempte n.º 5)

BARCELÓ, Alfons

Història i teoria econòmica

Recerques nº 4 Ariel. Esplugues de Llobregat. 1974 pp. 93-113

L'autor, partint de la idea que l'economia acadèmica no subministra directament un utilitat mental adequat a les necessitats de l'historiador, proposa uns esquemes interpretatius que es caracteritzen pel fet de poder passejar-se "al llarg del temps històric sense trobar-se en off-side". Acaba denunciant una estreta col·laboració entre historiadors i economistes. L'article posteriorment ha estat inclòs al llibre col·lectiu "Hacia una nueva historia" (Madrid, 1976) en l'apartat d'obres que reclamen una interconnexió entre la Història i altres disciplines.

FONTANA i LAZARO, Josep

Assens i coadunàcia de l'escola dels "Annales"

Recerques nº 4 Ariel. Esplugues de Llobregat. 1974 pp. 283-98

Examen crític de l'escola dels "Annales". Tot detenint-se en els plantejaments de Febvre, Bloch i Braudel especialment, Fontana retreu a l'"escola" la pobresa del seu bagatge teòric, la seva obsessió col·lectiva per la modernitat -és particularment dur amb l'estructuralisme levis-traussià- i el seu neopositivisme. Reconeix però, el paper revitalitzador que per a la història suposà el seu refús de l'historicisme.

ZANCHERI, Renato

Els orígens del capitalisme

Recerques nº 4 Ariel. Esplugues de Llobregat. 1974 pp. 7-17

Sobre la base d'una atenta lectura de Marx, l'autor reflexiona a l'entorn d'els conceptes centrals de la crítica marxista de l'economia política, polemitzant amb altres autors (Sweezy...) i insistint en la necessitat de distingir entre un nivell teòric i un nivell històric en ~~l'estructuralisme~~ les recerques sobre els orígens del capitalisme.

RIBÓ, Rafael

Aproximació metodològica al fet nacional

Recerques nº 4 Ariel. Esplugues de Llobregat. 1974 pp. 117-35

Article dens, ple d'idees. Estableix per a l'anàlisi del fet nacional quatre nivells: "l'històrico-estructural" (l'anàlisi històrica de tots els elements de base estructural en cada fenomen nacional a traçar i en cada època històrica determinada); l'"ideològic" (anàlisi de la formulació de la idea de nació per part de la classe dominant); el "jurídic-co-institucional" (sorgiment dels "estats nacionals") i l'"estratègic" ("esbrinar les diverses estratègies identificant el punt de vista de classe de la força hegemònica en el si del moviment"). Assenyala la validesa actual reduïda de les anàlisis dels clàssics del marxisme i els errors dels quals ha de fugir el moviment obrer en la seva visió del fet nacional.

SOLÉ, Maria Rosa

L'estudi de la llengua i la qüestió Nacional

Taula de canvi nº 1 Setembre-Octubre 1976 pp. 21-35

Francès ("La parole croquante" i "Le Français National) amb el denominador comú de l'estudi de la llengua des de la perspectiva del fet nacional. En aquestes dues obres es lliga el concepte de llengua nacional a l'ideal burgès de nació i s'insisteix en la idea que la possessió del poder polític i econòmic implica la imposició d'una cultura i un model lingüístic. També es subratlla la importància que en aquesta imposició té l'existència d'un aparell escolar unificat.

BOBBIO, Norberto

Hi ha una doctrina marxista de l'Estat?

Taula de canvi nº 1 Setembre-Octubre 1976 pp. 101-16

Reflexionant sobre la inexistència d'una ciència política del marxisme, fa alguna referència a la polèmica sobre l'historicisme i l'estructuralisme, tot qüestionant la seva utilitat des del punt de vista que la teoria és inescindible de la pràctica. Per això denuncia la tendència del marxisme a l'aïllacionisme i a l'ús d'apriorismes, demanant una major esport crític i sobretot, l'abandó des dels exegesis més o menys doctes de textos marxians o marxistes per l'estudi de la realitat actual.

Taula de canvi (cot)

SOLÉ TURA, Jordi

La qüestió de l'Estat i el concepte de Nacionalitat

Taula de canvi nº 1 Setembre-Octubre 1976 pp. 5-20

Replantant anteriors argumentacions, Solé Tura afirma que el caràcter de classe d'un moviment nacional no és mai un fet innutable, en tant que la nació és un fet dinàmic en què el moment del conflicte de les classes és totalment decisiu. Així manté, que l'aparició i desenvolupament del moviment nacionalista català s'ha d'enfocar com un procés de formació i de ruptura d'un determinat bloc de classes directament lligat amb el problema de la formació de l'Estat espanyol els segles XIX i XX.

TARABINI, Antoni i ALCAÏR, Celestí

El fet nacional a les Illes, avui i demà

Taula de canvi nº 1 Setembre-Octubre 1976 pp. 36-48

Els autors, dirigents del Partit Socialista de les Illes, intenten investigar els diversos nivells de consciència col·lectiva a les Illes en el present i en el futur. Mantenen que el "fet nacional" no té perquè donar-se solament per a les nacionalitats històriques (amb una història pròpia), sinó que també pot ésser "un fet nou" en un moment determinat de la història, això sí, sense oblidar tot el bagatge històric i cultural propi. Situen la reflexió en el marc de les contradiccions del capitalisme monopolista i la resposta dels sectors progressistes a aquestes. Tot això centrat en la problemàtica de les Illes i proposant un projecte d'actuació política de cara al futur.

PALLACH, Josep

El socialisme democràtic a Catalunya

Taula de canvi nº 2 Novembre-Desembre 1976 pp. 5-12

En un apartat d'aquest article, Pallach reivindica l'actualitat del pensament federalista i proudhoninà de Pi i Margall i tot recordant Martí i Julià, l'USC, Rovira i Virgili i el POU, conclou que "socialisme i catalanisme s'impliquen l'un i l'altre en la comuna voluntat de fer de Catalunya un poble lliure i europeu".

LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís i RIERA, Ignasi

El debat polític a l'entorn de la llengua

Taula de canvi nº 2 Novembre-Desembre 1976 pp. 52-71

Reflexió sobre la problemàtica sociolingüística de l'Estat espanyol aturant-se en el cas de Catalunya en les implicacions socials i polítiques de l'estandarització del català, per acabar semanant l'abandó de tota consciència sectària i convocant a la construcció d'una política cultural coherent amb propostes concretes.

CERRONI, Umberto

Existeix una ciència política marxista?

Taula de canvi nº 1 Setembre-Octubre 1976 pp. 136-147

L'autor completa les reflexions de Bobbio, citant reiteradament Gramsci i remarcant el pes decisiu en la manca d'una teoria política marxista de l'economicisme, l'ideologisme i el reduccionisme polític-pragmàtic.

LÓPEZ RAIMUNDO, Gregori

Democràcia política i socialisme

Taula de canvi nº 2 Novembre-Desembre 1976 pp. 13-20

Reivindica un Estat federal, expressió de l'exercici de la sobirania de tots els pobles d'Espanya i del dret a l'autodeterminació de les nacions catalana, basca i gallega. Critica el PSAN per incloure en la seva extratègia Catalunya Nord, argumentant que això significa oblidar que en estar dins l'Estat francès, els obrers rosselonesos es torben immergits en un procés revolucionari diferent, alhora que qüestiona els PPCG com a nació única.

CUCÓ, Alfons; DOLÇ, Carles; LLUCH, Ernest i SOLER, Vicent

Els Països Catalans, un procés unitari i divers

Taula de canvi nº 3 Gener-Febrer 1977 pp. 12-28

Aplec d'articles de diferent procedència. Lluch fa un repàs a les diverses posicions sobre la noció de PPCC, defén aquest concepte front les afirmacions de Pere Ardiaca i Carrillo i destaca la necessitat de reconstruir la teoria marxista sobre el fet nacional, tenint en compte les aportacions de Hobsbawm, Hroch, Lafont, Nairn i Kidron. Cucó assegua que ens trobem en una etapa de construcció dels PPCC, Soler fa alguna puntualització a la ponència de Fontana que ja hem ressenyat, qualificant-la d'excessivament economicista i d'assenyalar un camí que mena a la identificació nació-estat constitutiu, i Dolç proposa un conjunt de mesures polítiques comunes. Cal dir que tots estan d'acord en l'existència d'un cert lligam polític a nivell de PPCC. En un altre article ("L'estructuració política dels PPCC" 29-34) Josep Guia també es centra en l'aspecte polític.

RIERA, Ignasi

Moviment obrer i qüestió nacional sota el franquisme

Taula de canvi nº 4 Març-abril 1977 pp. 5-14

L'autor fa una petita història del paper del moviment obrer en la lluita nacional sota el franquisme per concloure la necessitat que la classe obrera es posi al davant en la lluita per a la recuperació dels signes d'identitat nacional i reivindicant el dret a l'autodeterminació, sempre mantenint relacions fraternals amb els altres pobles de l'estat. També crida a la realització de treballs que més enllà dels programes estudiïn si el nou moviment obrer va saber consolidar la consciència nacional dels nous ciutadans.

FONTANA, Josep

Reflexions sobre la unitat històrica dels Països Catalans

Taula de canvi nº 3 Gener-Febrer 1977 pp. 5-11

En aquestes "reflexions elementals d'historiador que no són més que propostes per tal d'encetar un debat", Fontana fa un repàs a l'evolució històrica dels PPCC tot remarcant com l'existència d'una història, d'una cultura i d'una llengua comunes són condicions tal vegada necessàries, però no pas suficients per al desvetllament d'una consciència col·lectiva, per afirmar que una nació no és sinó un sentiment de comunitat en el present i sobretot, un projecte de futur lliurement acceptat per un poble.

RIBÓ, Rafael

Conceptes polítics i realitat nacional

Taula de canvi nº 3 Gener-Febrer pp. 35-48

Ribó es planteja tot un seguit de problemes conceptuals en relació a la qüestió nacional, centrant-los en la problemàtica dels PPCC. Per a ell, aquests no són una nació ja que en el seu si no existeix una consciència col·lectiva nacional ni hi ha un projecte polític comú. Proposa una definició alternativa: "àrea nacionalitària", o sigui "una nacionalitat en sentit sociològic".

SUNYOL, Rafael

Notes per al coneixement del poder econòmic a Catalunya

Taula de canvi nº 6 juliol-agost 1977 pp. 80-7

Reflexions sobre el poder econòmic i les seves relacions amb el polític en el cas català. En aquest mateix número apareix un article de S. Roldán, J. Muñoz i A. Serrano titulat "La inversió estrangera i el capitalisme espanyol: l'articulació del poder econòmic en la societat espanyola actual" 43-67, sobre la penetració de capital estranger amb el vist-i-plau d'un règim que es presentava com guàrdia de la "pàtria" espanyola.

GONZÁLEZ CASANOVA, José Antonio

Notes sobre política autonomista a les noves Corts

Taula de canvi nº 7 Setembre-October 1977 pp. 13-20

L'autor des d'una òptica jurídica i política defensa el sistema autònom, la generalització de l'autonomia a totes les regions amb la matisació que cada regió o nacionalitat pugui elaborar i aprovar el propi estatut dins el marc de la Constitució i la necessitat d'una fórmula que faci compatible el pleiscit regional i la sobirania de l'estat.

DDAA

Escriure en castellà a Catalunya

Taula de canvi nº 6 juliol-agost 1977 pp. 5-42

Consta d'una polèmica enquesta feta a diversos escriptors-hi ha alguna resposta interessant- i d'una presentació signada per Jordi Carbonell en nom de la Redacció en la qual s'apunta que tal vegada seria millor posar l'èmfasi en l'actitud de l'escriptor i no pas en el fet mateix d'escriure en castellà.

COMÍN, Alfons

Ernst Bloch, entre utopia i esperança

Taula de canvi nº 6 juliol-agost 1977 pp. 101-105

Reivindicació del pensament i Ernst Bloch subratllant la seva contribució a l'anàlisi de les relacions infraestructura-superestructura i la justa valoració que fa de la funció històrica de la subjecció i l'activitat. Comín acaba amb aquesta cita d'"El principi d'esperança": "però l'arrel de la història és l'home que treballa, que crea, l'home que reforma i sap, tot el que existeix. En cop l'home ha captat i ha formentat el que és ac, sense demència ni alienació, en una democràcia real, i després sorgeix el món nou, que recorda a tot hom la infantesa i on encara així no ha estat mai: la pàtria".

BROCH, Alex

La crítica catalana, avui

Taula de canvi nº7 Setembre-Octubre 1977 pp. 106-113

Ponència presentada al Congrés de Cultura Catalana. Una conclusió a remarcar: "Trencament amb la ideologia de defensa com a pas previ perquè la nostra literatura pugui assolir, precisament, un estadi de normalitat".

FRADERA, J.M.

Nota de lectura. Rosa Luxemburg i la qüestió nacional

Taula de canvi nº 8/9 Nov.-Des. 1977-Ge.-Feb. 1978 pp.196-202

Ressensa del llibre de Maria-José Aubet. L'autor es lamenta de les deficiències de l'instrumental analític dels marxistes catalans i de l'eclectisme dominant, proposa els arguments de Lenin com a model de relació entre l'anàlisi, la definició estratègica i la posició de principi, i crida a "analitzar concretament la situació concreta".

MITJANS, Ester

Any 1932: Notes sobre una incomprensió

Taula de canvi nº 7 Setembre-Octubre 1977 pp.62-70

Breu selecció d'argumentacions contràries a l'Estatut de 1932, amb la intenció, segons paraules de l'autora, de fer evident la necessitat, tant ahir com avui, de "fer-nos comprendre a la resta de l'Estat espanyol". Utilitza indiscriminadament els termes "regió", "nacionalitat" i "fet nacional".

ALTHUSSER, L.

Crisi del marxisme

Taula de canvi nº 8/9 Novembre-Desembre 1977- Gener-Febrer 1978 pp.143-151.

Es aquest, l'article més interessant d'un dossier titulat: "Foder i oposició en la societat postrevolucionària" (Il Manifesto). Althusser reflexiona sobre la crisi del marxisme que, diu, afecta a tots els seus aspectes, situant-la en el seu context polític i històric i qualificant-la per acabar, de "crisi de transformació".

RIBAS, Frederic

L'autodeterminació en el pensament econòmic català

Taula de canvi nº 10 Març-Abril 1978 pp. 222-34

Breu resum dels diferents plantejaments que sobre el tema que anuncia el títol es formularen a Catalunya a partir de la I Guerra Mundial. L'autor reconeix l'escassetat d'aquesta mena d'anàlisis fruit de la no preponderància en el terreny doctrinal de l'independentisme, però considera la contínua preocupació que el tema ha despertat.

GEORGIN, Robert i Rosine

Jacques Monod i l'epistemologia

Taula de canvi nº 14 Març-abril 1979 pp. 5-25

Entrevista a Jacques Monod amb el teló de fons de la crisi del marxisme. L'entrevistat posa en qüestió, des de la seva perspectiva d'"home de ciència", aspectes vitals de la teoria marxista i en especial els problemes que plantegen les recents descobertes sobre l'home i el seu origen. A continuació s'afegeix un text titulat "El marxisme en qüestió", en el qual tot reproduint cites de Lacan, Levi-Strauss, Monod i Pierre Clastres, es fa un breu repàs a alguns dels principals problemes que les noves aportacions científiques estan suscitant en el marxisme. El dossier es complementa amb una entrevista a Althusser (Veure)

RIQUER, Borja de

Estudiar història, per fer què? Reflexions sobre l'abandon de l'ensenyament universitari de la història.

Taula de canvi nº 10 Març-abril 1978 pp. 82-95

Reflexions "apassionades" sobre la Universitat, la història i el seu ensenyament. Constata la crisi de l'intent dels professors universitaris de superar la historiografia tradicional positivista i aposta per una història concebuda com un tot i una pràctica docent i de recerca que contribueixi a donar un instrumental i una metodologia que permetin una interpretació i una crítica millors de la societat actual. Es mostra especialment crític davant qualsevol pràctica que allunyi l'estudi de la història i la Universitat dels problemes del conjunt de la societat (parla de facultats franceses i italianes com de "paradisos de marginats alegrant-se però, de les noves tendències que han focalitzat el seu interès cap a sectors i problemàtiques menystingudes per la historiografia tradicional).

VILLASECA I MARCET, Josep M.

Les finances de la Generalitat

Taula de canvi nº 11 Maig-jost 1978 pp. 23-9

Fe algunes consideracions essencials sobre els conceptes "autonomia" i "nacionalitat".

COMÍN, Alfons

Nota de lectura. Alfonso Sánchez Vázquez "Ciencia y revolución" (El marxismo de Althusser) 1978

Taula de canvi nº 14 Març-abril 1979 pp. 115-20

Elogi del llibre destacant la tesi de l'autor sobre el "teorisme" d'Althusser.

GEORGIN, Robert i Rosine

El marxisme en qüestió: entrevista amb Louis Althusser

Taula de canvi nº 14 Març-abril 1979 pp. 32-43

Althusser respon a preguntes sobre la relació entre marxisme i història de la filosofia, la seva opinió sobre la idea de molts etnòlegs de posar la política pel damunt de l'economia, el problema del principi de causalitat..., i en definitiu, parla de l'actualitat del pensament marxista cent anys després de Marx. Considera que l'aportació més profunda de Marx és la unitat entre la seva pròpia teoria científica i les seves proposicions filosòfiques, una unitat, puntualitza, pregonament política.

FANÉS, Fèlix i RAMONEDA, Josep

Les idees: un cementiri per a tota mena d'elefants

Taula de canvi nº 17 Setembre-October 1979 pp. 5-23

L'article analitza la crisi dels "trans subers hegemònics", dintre la qual situa la del marxisme (parlen de "relíquies").

CASTELLER, Josep M. i COMÍN, Alfons

Algunes reflexions sobre el desenvolupament cultural

Taula de canvi nº 16 juliol-agost 1979 pp. 32-51

A l'article s'afirma que a Catalunya la cultura catalana ha estat i és una cultura d'alliberament nacional.

DDAA

Rovira i Virgili: nacionalisme i història

Taula de canvi nº 19 gener-febrer 1980 pp. 60-88

El dossier inclou un text del mateix Rovira - "València nostra" (1938) - i dos articles, un de Bladé i Desumvila que fa d'introducció biogràfica, i un altre de Fèlix Jucurull que conclou amb aquesta afirmació: "per la seva original contundència, molts dels textos de Rovira i Virgili esdevenen bàsics a l'hora de plantejar, amb espèrit combatiu i d'una manera plenament convincent, la realitat nacional catalana". A destacar que "Taula de canvi" en la introducció qualifiqui Rovira de "gran prohom" i assessori que el llegat de la seva obra és avui ben present.

SOLÉ, Carlota

La "catalanització" dels immigrants

Taula de canvi nº 20 Març-Abril 1980 pp. 13-41

L'autora realitza un ampli estudi amb nombroses dades sobre l'actitud dels immigrants enfront del fet català, per concloure que la llengua, ara per ara, no sembla exercir un paper divisor entre la població que resideix a Catalunya i que els immigrants accepten majoritàriament la integració voluntària enfront de la catalanització, críticament d'aquesta manera les posicions "homogeneitzadores" i "assimilistes".

BROCH, Alex

Nota de lectura. Sebastià Serrano. Lingüística i qüestió nacional. V. 1979

Taula de canvi nº 17 Setembre-October 1979 pp. 104-8

L'autor de la ressenya destaca el problema de les relacions entre classe i llengua.

VALVERDÚ, Francesc

Aspectes sociolingüístics de la immigració a Catalunya

Taula de canvi nº 20 Març-Abril 1980 pp. 6-12

L'autor després de valorar les dimensions polítiques del problema i examinar les característiques lingüístiques del grup catalanoparlant i del castellanoparlant (bilingüisme, diglossia...) conclou que Catalunya no és una "comunitat binacional", sinó una "societat molt heterogènia estratificada en el pla sociocultural". Critica alguna de les afirmacions del manifest d'"Els Marges" i reclama una política de catalanització que respecti el dret dels castellanoparlants a usar públicament la seva llengua.

MONJO OMBRES, Anna

Notes de lectura. Ronald Fraser "Recuérdalo tú y recuérdalo a otros" B. 1979

Taula de canvi nº 20 Març-Abril 1980 pp. 130-33

En aquesta ressenya elogiosa, l'autora presenta la història oral no com una impugnació, sinó com un valuós complement.

TARRAGÓ, Marga

La immigració i el fet urbà

Taula de canvi nº 20 Març-Abril 1980 pp. 42-9

L'autor conclou: "la reconstrucció nacional de Catalunya, la construcció diària de la nova nacionalitat, fa necessària la reconstrucció ètica de les ciutats de la Catalunya urbana i industrial".

CASTELL, Antoni

Notes de lectura. DDA "Ictinen. Diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans (segles XVIII-XX)" B. 1979

Taula de canvi nº 21 Maig-Juny 1980 pp. 121-24

Sobre l'apartat historiogràfic, l'autor de la ressenya afirma que malgrat algunes interpretacions discutibles, Ramon Grau i Marina López fan una valoració aprofundida i crítica dels historiadors catalans fins al punt que se situen segurament, en condicions d'elaborar una "Història de la historiografia catalana".

RAMONEDA, Josep

Pujol, president

Taula de canvi nº 20 Març-Abril 1980 pp. 143-51

Més far l'estructura, considera l'autor, interpretar el pujolisme, com fan sectors de l'esquerra, com un simple catalanisme conservador recolzat per l'aparell logístic de la dreta.

RIBÓ, Rafael

Socialisme i qüestió nacional

Taula de canvi nº 22 Juliol-Agost 1980 pp. 15-23

Ribó denuncia l'actual insuficiència de l'anàlisi marxista de la qüestió nacional en el marc del capitalisme avançat (encara vivim, afirma, sota el domini de dues grans idees: la nació és igual a la burgesia i la classe obrera està enfrontada al concepte clàssic de nació, sense alternativa), assenyalant com a úniques aportacions a potenciar, les dels austromarxistes - en especial Bauer -, les tesis de Borokhov sobre l'aplicació de l'anàlisi econòmic del marxisme a la realitat "nació" i les teories de Gramsci sobre la cultura. Proposa una urgent reelaboració teòrica que ha de passar per una teoria de l'estat basada en la plurinacionalitat, per la lluita contra la uniformització cultural i el refus del "sociocentrisme", per la formulació més diàfana de les aliances, especialment dels sectors mitjans, amb la classe obrera, i sobretot, per una més correcta concepció de la consciència nacional i de l'estructura de la classe obrera, en el camí ja iniciat per l'austromarxisme. I en definitiva

LORÉS, Jaume

Aproximació al pujolisme

Taula de canvi nº 23-4 Setembre-Desembre 1980 pp. 5-37

Estudi dels eixos doctrinals del pujolisme i de les seves arrels tècniques, s'aurà especialment en el catolicisme i parlant d'un cert "torresibagisme" secularitzat, excloent, que podria ser font d'una mena de nacional-catolicisme català.

RONCAGLIA, Alessandro

La revolució de Sraffa

Taula de canvi nº 21 Maig-juny 1980 pp. 42-64

Anàlisi de l'obra de l'economista keynesià Sraffa ponderant les seves aportacions al debat que viu Itàlia sobre el marxisme. L'autor insisteix a aquest nivell, en la necessitat de diferenciar entre qüestió - i modificacions - secundàries i el qüestionament d'elements centrals del pensament de Marx.

VINYES, Ricard

La secció catalana de la Tercera Internacional o la "bolxevització" del marxisme català.

Taula de canvi nº 22 Juliol-Agost 1980 pp. 24-49

Tracta amb certa profunditat el tema de l'autonomia dels partits d'abast de "nacionalitat" i les seves dificultats d'accés a l'àmbit internacional.

COLLIER, Josep Maria

Notes de lectura. Rafael Argullol "Disturbios del conocimiento". 1980

Taula de canvi nº 23-4 Setembre-Desembre 1980 pp. 169-72

Colomer remarca "la recalcitrent persistència del fonament diglòssic que fa que intel.lectuals catalans considerin, encara, el català com a única llengua utilitzable". Cal recordar que Argullol és un dels promotors de "materiales" i "Mientras Tanto".

COLLIER, Alfons

Per què sóc marxista

Taula de canvi nº extra 3 pp. 123-35

Considera el marxisme com una teoria oberta, en verificació i revisió permanent. En aquest procés, assegura, algunes formulacions han caigut, però altres moltes encara conserven plena validesa. El que mai és vèlid, afegeix, és sacralitzar, dogmatitzar.

SOLÉ; Carlota

Estructura social catalana: una introducció bibliogràfica

Taula de canvi nº 23-4 Setembre-Desembre 1980 pp. 38-50

L'article es presenta com una guia de lectures per facilitar un primer contacte amb el coneixement de l'estructura de les classes socials als PPCC, assenyalant de pas la inexistència d'una obra que analitzi amb rigor el tema, mancança que explica per l'ambient d'opressió del franquisme i per la visió romàntica que ha presidit el treball de forges estudiosos. Conclou que el problema decisiu a l'hora d'analitzar l'estructura social dels PPCC és el de la dinàmica de classes, que cal examinar des d'una perspectiva interdisciplinària.

GARCÍA-MIETO, Joan M.

Emigració i cultura obrera

Taula de canvi Extra nº 3 pp. 105-12

Examen de les posicions de Comín. L'autor les resumeix així: l'anàlisi ha de partir d'una perspectiva de classe, per a l'emigrant el procés de descobrir la consciència nacional catalana passa per la incorporació al moviment obrer català, el moviment obrer és part integrant de la cultura catalana i de la lluita per l'autonomia nacional, però també deu molt als treballadors emigrants.

"Nous Horitzons": Marxisme i intel.lectuals, tercer acte

Recerques nº9 Curial Barcelona 1979 pp. 163-7

Roca es proposa analitzar breument quines han estat les relacions entre marxisme i intel.lectuals sortits de la Universitat, per a descobrir, en aquest context, el paper que ha tingut "Nous Horitzons" en la definició d'aquestes relacions. Per al seu estudi estableix tres moments: el primer el situa a la primera dècada del segle XX, dins el procés de formació d'un bloc d'intel.lectuals lligat al conjunt de forces que articulaven la "Lliga"; el segon, als anys trenta quan aquest bloc entra en crisi i el tercer, a la fi dels anys cinquanta, en un moment clau: l'aparició al 1960 de "Nous Horitzons". Destaca el comentari de Sacristán: la revista es movia dins "un marxisme molt alegre", que Roca contraposa al "trist, malthusià, de una revista marxista actual". Finalment subratlla que entre els universitaris presents a "Nous Horitzons" hi ha primer, literats marxistes i filòsofs marxistes, i sols més tard, historiadors i economistes marxistes.

Assaig de definició de la matèria i de la recerca històrica

Recerques nº 9 Curial Barcelona 1979 pp.7-9

Fontana, que fa de traductor, comenta que sota l'aparent simplicitat d'aquest text, Vilar toca alguns dels problemes teòrics fonamentals que es plantegen avui els historiadors. Vilar comença assegurant que cal estudiar tres classes de fets: els esdeveniments, els fets institucionals i els fets de massa (demografia, economia i "fenòmens de "mentalitats" densos i lents" i d'"opinió", més fugissers). Remarca la conveniència de disposar de models teòrics i la necessitat que l'historiador hagi estat iniciat sòlidament a la demografia, estadística, càlcul econòmic, fonaments matemàtics de l'anàlisi sociològica, etc. Finalment defineix així la recerca històrica: " l'estudi dels mecanismes que lliguen la dinàmica de les estructures a la successió dels esdeveniments, on intervenen els individus i l'atzar, però amb una eficàcia que depèn sempre, a terme més o menys llarg, de l'adequació d'aquests impactes discontinus a les tendències dels fets de massa".

NOUS HORITZONS

Nous Horitzons

Durant els primers mesos: "Hortzons" (1960-61)
Fins 1977 domiciliat a Mèxic. Després a Barcelona.
91 números fins setembre de 1984. Continua sortint.
Les planes, el format, la periodicitat i els directors - a la darrera etapa: Sempere i Espasa - varien al llarg de la seva història.
En català.
He començat a treballar-la des de 1973

1. Marxisme i fet nacional

"Nous Horitzons" és una revista lligada a un partit català, en català i preocupada per la cultura catalana. Amb aquestes característiques els articles relacionats amb els diversos aspectes de la qüestió nacional havien de ser nombrosos. I certament ho són, essent els fitxats només una part - la més significativa - dels que apareixen. Per això, primer de tot voldria precisar els criteris de selecció:

- No he inclòs, en termes generals, els articles "polítics" en el sentit més restrictiu. És a dir aquells que sense majors profunditats es dediquen a repetir posicions i fórmules ja conegudes, aquells que solament serien interessants per estudiar l'evolució de posicions - argumentació, vocabulari, enfocaments, etc. - del PSUC, i que ~~no~~ tenen un origen clarament conjuntural. De tota manera, apareixen a fitxes alguns que m'han semblat per diferents motius significatius.
- Per la mateixa raó tampoc he inclòs textos orgànics, llevat d'algun cas puntual pel seu interès històric (estic pensant en la salutació de Claudín al Congrés de París de 1956)
- Pel que fa a la resta he tendit a incloure qualsevol reflexió que afectés a algun nivell al tema del fet nacional, evitant però caure en repeticions inútils.

Quantitativament qui porta el pes del tema especialment pel que fa a les qüestions de la llengua i la immigració, és Francesc Vallverdú. A la seva secció fixa Vallverdú parla insistentment, gairebé monotemàticament, de la problemàtica nacional, repetint però,

força sovint, les mateixes argumentacions. Per això, sol he fetxat aquells articles que oferien alguna novetat o ens ajudaven a completar el quadre dels seus plantejaments. Vallverdú defensa la cooficialitat pel present, el respecte per la llengua i cultura d'origen, la necessitat de la democràcia que no l'estat per la normalització lingüística; aconsella prudència i sobretot respecte mutu (solucions ambdues contra temptacions lerrouxistes); refusa ritmes apressats: una actitud massa bel.ligerant contra el bilingüisme escolar pot donar peu a un monolingüisme, però en castellà; critica Heribert Barrera per les seves opinions sobre la immigració i Convergència per no oposar-se als entrebancs que estava patint l'autonomia andalusa; considera "apocalíptic" el manifest d'"Els Marges"; ataca Julian Marias i els autors del "Manifiesto" dels intel.lectuals castellano parlants; mostra el seu desacord davant les opinions de Fèlix de Azua sobre la cultura a Catalunya (el "titànic"), però critica la política cultural del govern de la Generalitat; defensa el concepte de catalanisme popular i l'autonomia com la solució més adient en el moment actual, etc. Tanmateix, encara que la quantitat de temes tractats parli per si mateixa, el nivell argumental no és molt alt: la divulgació es combina amb la consigna en una repetició de postures ja conegudes.

Per completar la informació continguda a les fitxes, val la pena destacar una sèrie d'aspectes i detalls presents a la revista:

-a part del tema nacional català es preocupen per la lluita palestina, per la qüestió nacional a Txecoslovàquia i a la URSS i per la problemàtica occitana (Francesc Roca al Nº 89 remarca les relacions entre populisme i comunisme a Occitània).

-diferents autors mostren un cert optimisme en la qüestió de la integració dels immigrants-a les fitxes ha ha diversos exemples-, remarcant-se qualsevol aspecte de signe positiu. Per exemple, l'editorial del nº 87 destaca el fet que la taxa de natalitat entre catalans de naixement i immigrants ha tendit a equiparar-se, comentant que en matèria de fills els ciuta-

dans de Catalunya han actuat com un sol poble.

-a part dels que apareixen a fitxes es ressenyen també, el llibre de Haupt i Lowy, el de Ribó i el de Bauer. S'elogia especialment les aportacions de Vilar i es reconeixen certes deficiències teòriques (Veure el comentari de Roser Argemí al llibre de Ribó al nº 36)

-es crida a la solidaritat entre els pobles d'Espanya per acabar amb els desequilibris regionals (algun article analitza la problemàtica)

-es critica la política cultural de la Generalitat (els articles de Vázquez Montalbán i Jordi Borja sol són dos exemples).

-el nº 26 (1973) recorda que fa cinquanta anys de l'assassinat de Seguí i assegura que el PSUC encarna l'ideal de partit revolucionari i nacional que Layret i Seguí pretenien constituir

-es preocupen de la lluita antimperialista (l'exemple és Vietnam) i es posicionen a favor d'un nup internacionalisme antiblocs (segueixen tesis del PCI)

-Gerard Vilar proposa una política d'equilibri entre cosmo-politisme i individualisme.

-pretenen la normalització social i cultural com a base de la normalització lingüística.

-es preocupen de la qüestió dels Països Catalans a la qual dediquen un monogràfic: nº 47-8 octubre-novembre de 1978. Aquest número està format pels següents escrits:

- Introducció (a fitxes)
- un article d'Ovidi Montllor reivindicant la unitat cultural dels PPCC
- una defensa dels PPCC per part de Joan Fuster, criticant a més, les posicions del PSOE i PCE.
- Ribó (fitxes)
- Benet: remarca la importància del pensament de Gabriel Alomar.
- Planells (fitxes)
- López Casanovas: sobre la situació a Menorca.
- un poema de Vicent Andrés Estellés

- un breu resum històrico-lingüístic de la configuració del País Valencià per Sanchis Guarner
- Muñoz (fitxes)
- Balaguer: del PCPV. Per un nacionalisme popular
- Ruiz (fitxes)
- Palomares (fitxes)
- Pere Verdaguer: sobre el Rosselló (moderat optimisme)
- Carlota Solé (fitxes)
- Xavier Folch "
- Vallverdú "
- Castellanos et al. (fitxes)

2. La crisi del marxisme

A diferència de "Materiales" o "Mientras Tanto" posem per cas, "Nous Horitzons" no és una revista de teoria marxista estrictament parlant. Tal vegada per això, i per estar lligada a un partit comunista, la reflexió sobre la crisi del marxisme no és un dels seus centres d'interès i les referències a ella, llevat d'algun cas aïllat -l'article de Vilar, per exemple-, són més aviat implícites. De tota manera, "Nous Horitzons" va incloent poc a poc a les seves planes la nova problemàtica del feminisme, l'ecologisme i l'antimilitarisme, des d'un enfocament, lògicament, marxista. També s'ocupa dels debats característics de marxisme dels darrers anys: interpretació de la crisi econòmica, polèmica sobre l'estratègia revolucionària avui, etc. Cal dir però, que la tendència és a focalitzar els temes en el seu aspecte més estrictament polític, sense grans replantejaments o formulacions teòriques (un bon exemple és el petit i prudent debat que provoca l'abandó del leninisme).

No obstant això, "Nous Horitzons" parla de la crisi i palesa la seva postura. A aquest respecte vull recordar les opinions, recollides en fitxa, de Comín, Riera, Carreras, Young, Roca i està clar, Vilar. Però potser sigui als dossiers dedicats al centenari de Marx -números 84, 85 i 86- on la posició quedi més clara: Marx continua vigent, el seu pensament no tan sols té una llarga tradició sinó que és viu (d'aquí les antologies, els arbres d'evolució del pensament, les bibliografies, el repas a revistes... que apareixen) tant a fora com a casa nostra ("catalanomarxisme"). No hi ha dubte que hi

han hagut i hi han errors -es parla de "desviacionismes"- i llacunes, però cal remeiar-los i superar-les des de dins del marxisme-per exemple, la proposta alternativa d'Antoni Montserrat a la teoria marxiana del valor (nº 84)-, un marxisme que s'entén com un procés obert.

Encara que com a les altres revistes no podem parlar d'una reflexió autònoma sobre le materialisme històric sinó que cal inserir-la en les més generals de la crisi del marxisme i de l'esquerra, "Nous Horitzons" s'interessa -relativament és clar-per la història. Així ressenya llibres-les més significatives són a fitxes- , elogia els treballs de Hobsbawm, Fontana i Vilar, i el que és més interessant per a nosaltres, publica dos articles dedicats a la nova historiografia anglesa (Veure Kelly i Vinyes).

ZONA ABIERTA

30 números fins març de 1984. El primer número va aparèixer la tardor de 1974. Des del primer moment i fins araha estat dirigida per Jorge M. Reverte. Entre els membres del consell de redacció podem destacar la presència de Fernández Buey, Jaquim Leguina, Ludolfo Paramio i Fernando Claudín que a partir de 1978 exercirà de director de publicacions, any també en què s'incorporen a la revista Javier Solana i Vázquez Montalbán.

La revista té dues etapes. La primera dura fins el número 26 corresponent al juliol-octubre de 1980. Després vindrà un període de silenci que la redacció atribueix a dificultats econòmiques i al general desanys del personal, durant el qual part de l'equip editor llençarà la revista "En Teoria". Però el gener de 1983 "Zona Abierta" torna a aparèixer capitanejada de nou per Reverte i Paramio i amb un nou format. La revista s'edita a Madrid.

1. Crisi del marxisme

Com a revista marxista que és -significativament però, crítica "En Teoria" per dedicar-se a la "marxologia"- "Zona Abierta" participa de les polèmiques que ja hem trobat a l'altra premsa que hem examinat: interpretació de la crisi econòmica i dels països de l'est, dictadura del proletariat, socialisme a Xina, eurocomunisme, noció d'estat... I també trobem els autors "habituals": Mandel, Sweezy, Gunder Frank Wallerstein, Sánchez Vázquez..., però amb una singular presència dels lligats al PSOE: Leguina, Solana, Maravall, entrevista a Felipe González...

Gramsci és de nou un dels autors més invocats, de la mateixa manera que Perry Anderson, Poulantzas i sobretot Althusser són criticats (d'aquest diu V. Bozal que la seva autocrítica parteix de la mateixa desviació teoricista que diu criticar)

Respecte al tema concret de la crisi del marxisme, cal destacar els articles de Claudín, Rossanda i Laclau i Mouffe, així com l'entrevista a Colletti i els diferents escrits de Paramio i Reverte. Tots aquests textos estan ressenyats a les fitxes.

Ultra aquestes reflexions, cal consignar les diverses opinions que apareixen a la revista reivindicant la necessitat d'omplir els buits conceptuals del marxisme, i la reflexió de Hobsbawm sobre la crisi de l'esquerra que apareix al nº 28, en la qual referma el marxisme, sempre que continui basant-se en l'anàlisi realista de les situacions històriques i no es limiti a uns quants eslogans i a unes quantes frases mitineres.

"Zona Abierta" mostra un cert interès per la història. Així trobem ressenyes de llibres de Hobsbawm, Fontana, Ruiz, Bizcarrondo, etc. Ressenyes no sempre elogioses com ho palesen les crítiques a Fusi -per "empirista"-, a Gil Novales -visió "liberal-populista"- i al mateix Solé-Tura (Veure fitxes: Reverte). I també trobem articles de tall històric com un de Santos Julia sobre el socialisme durant la II República, un altre de Ronald Fraser resumint les conclusions del seu llibre sobre la guerra civil o la crítica de Clavero a la concepció de revolució burgesa de Martínez Shaw.

2. El fet nacional català

Respecte aquest apartat em sembla indubtable que el més destacat és que malgrat la revista declara voler abordar els principals problemes que té l'estat espanyol, no dedica cap article a la qüestió catalana fins al nº 13 i a més en ell Ribó tan sols fa unes sàmples consideracions polítiques sobre la reivindicació de l'estatut. Però a més, és l'únic article que apareix sobre la realitat nacional catalana al llarg de la història de la revista, la qual s'ocupa amb més extensió d'Euskadi i Galícia.

Certament, malgrat els articles sobre el País Valencià i Andalusia -Checa-, la preocupació sobre l'imperialisme i els seus mecanismes de dominació -però de nou se centra l'interès en la cadena internacional i en les repercussions polítiques a l'estat espanyol- la crítica de Claudín -"Octubre y el movimiento comunista" nº 14/15 - a les postures que defensen la possibilitat de construir el socialisme integralment en un espai regional (Per a Marx i Lenin, l'organització internacional del proletariat revolucionari, per la seva pròpia essència, no podia veure's supeditada a cap interès nacional) i l'important article de Hobsbawm sobre el llibre de Nairn, el tema nacional no preocupa excessivament "Zona Abierta".

INFORME MIENTRAS TANTO

Mientras Tanto

19 números fins ara, segueix sortint. El primer número aparegué el novembre-desembre de 1979

Fins el nº 18 dirigida per Sacristán, amb el mateix equip, "grosso modo", de Materiales. El nº 19 apareix sense director.

En castellà. Inicialment bimestral, després trimestral, però amb oscil·lacions.

1. Marxisme i fet nacional

Elements a destacar:

- no és aquest un dels temes més tractats, tanmateix l'interès que desperta tampoc és marginal.
- no hi ha una posició homogènia, fins i tot trobem polèmiques com la que protagonitzen Fernández Buey i Fradera. No obstant això, podem parlar d'una certa actitud de la revista ben clara als editorials i també present a l'esperit i comentaris de diversos articles. Aquesta és caracteritzada per una anàlisi contradictòria: per un costat, es mostren partidaris d'una reorganització general de l'espai basada en àrees de dimensions ~~més~~ territorials molt més reduïdes que les actuals per poder bastir una forma de viure i produir alternatives, i per l'altra, defenses la necessitat que la "nova política" sigui d'escala "planetària": cal anar, es pot llegir en algun article, cap a un renovat i ferm internacionalisme, enterrant tot brot de cultura política nacionalista. A aquest nivell és significatiu l'ús ~~d'expressions~~ d'expressions com "particularismes" o "micronacionalismes".

Per altra part, barregen en el seu anàlisi ~~l'opressió~~ l'opressió cultural amb les desigualtats de renda; centren les reflexions sobre l'existència d'una sola classe dominant; insisteixen en el perill d'una suposta discriminació cultural dels immigrants ... (veure les anàlisis de Fernández Buey i a nivell general, la seva perspectiva és la de l'enfrontament de blocs.

A aquest respecte em sembla aclaridora l'editorial del nº 13, en la qual es diu que cal tenir ben present el paper dels sentiments nacionals en l'aparició d'una consciència revolucionària. Als pobles oprimits del Tercer Món, però tampoc s'ha d'oblidar com les burgesies nacionals utilitzen aquests sentiments per impedir que es converteixin en consciència de classe. -Cal destacar que encara que és present la problemàtica basca-especialment per que fa a la repressió i a la situació política-, ho és amb menys profusió d'articles de reflexió "teòrica" que Materiales. Tampoc es parla de Galícia.

-la revista és en castellà i encara que apareix algun article escrit en català, aquests són molt més escassos que a "materiales". També tenen cura de les formes: títol en els quatre idiomes, però els "crèdits" sols ho estan en els primers números.

2. Crisi del materialisme històric

La crisi del marxisme és ~~latent~~ latent i sovint patent a "Mientras Tanto". Tan sols cal donar una ullada a la temàtica general dels articles que apareixen per adonar-se que quelcom ha canviat. Ara les anàlisis giren entorn del feminisme, l'ecologia i sobretot, el pacifisme. Aquest canvi de centres d'interès ha de comportar lògicament, replantejaments teòrics i això és el que es proposa "Mientras Tanto". Amb paraules del seu director, Manuel Sacristán: "preparar el camino para pensar desde un punto de vista socialista problemas nuevos de la civilización contemporánea".

El problema està òbviament, en si el marxisme encara ens serveix per analitzar el moment actual. La resposta de Mientras Tanto és afirmativa però amb matisacions: en Marx cal cercar, com diu Juan Ramón Capella- "Karl Marx ante la bestia" nº 16/17 pp. 109-25-, inspiració no solucions fetes; cal revisar el seu pensament, no beatificar-lo. És a dir, cal llegir Marx-li dediquen un molt interessant monogràfic en motiu del centenari-, però d'una manera profunda-fora esquematismes!- i crítica-antidogmàtica-, cercant suggerències, reformulant plantejaments. D'aquí les polèmiques interpretatives, l'interès per les noves aportacions (sociobiologia.. etc.

Es pot arribar a formular com Fernández Buey -amb Sacristán bal vegada, l'autor de plantejaments més significatius tant en aquest com en el tema nacional-, un futur en el qual el marxisme serà una aportació més, però mai caure en l'antimarxisme que afavoreix el sistema essent una de les seves armes. A aquest respecte és important assenyalar la lectura que fan de la situació i que repeteixen de manera insistent: la crisi-econòmica, "civilitzatòria", d'expectatives revolucionàries, ...-ha provocat l'emergència de teories i actituds passives i irracionals, front a les quals criden a "atrinxerar-se" rera la racionalitat (Vegis p. ex. F.O-vejero "La razón de la sinrazón" nº 18 pp. 99-122).

Sobre tot això voldria destacar els circtes d'atenció front l'obscurantisme de certes teories, els articles de Sacristán i Thompson, i entre els no ressenyats:

- l'anàlisi de Capella sobre la burocràcia i el marxisme dels països de l'est (nº 3)
- la poètica Domènèch-Mandel sobre el pacifisme (nº 12)
- la controvèrsia Marvin Harris-Edward O. Wilson
- les aportacions a la interpretació de la crisi econòmica d'Aglietta i Navarro.
- l'article de Fernández Buey : "Las opiniones de Karl Marx sobre arte y literatura" (nº 13).

Es obvi que aquest replantejament del marxisme afecta també al materialisme històric. Tanmateix, no hi ha cap article que es dediqui amb detall al tema.

INFORME "TAULA DE CANVI"

Taula de Canvi

24 números i 3 extraordinaris. Del setembre-octubre de 1976 al setembre-desembre de 1980.

Dirigida per Alfons C. Comín

En català. Bimestral

1.

Pel que fa al tema de la crisi del materialisme històric cal dir que "Taula de canvi" no li presta gairebé cap atenció. De fet, no hi ha cap article dedicat expressament a la qüestió, ja que el de Borja de Riquer encara que reflecteix implícitament la crisi, se situa primordialment, en el món universitari. Més atenció desperta, lògicament, la crisi del marxisme, de la qual és inseparable la del materialisme històric, encara que tampoc sigui aquest el tema més tractat a la revista. A aquest respecte cal destacar una sèrie de fets significatius:

- el protagonisme de textos i autors estrangers: les aportacions més interessants són les entrevistes de Robert i Rosine Georgin.

- la tendència a reconèixer i denunciar insuficiències, però proposant un camí de solució que no s'aparta del marxisme, així com la insistència en polèmiques d'interpretació que venen a concloure la necessitat d'oblidar tot dogmatisme i tot reduccionisme, presentant el marxisme com quel com complex i viu (crisi de transformació).

- l'absència d'un tractament explícit i profund de la crisi, alhora que en els moments més interessants se la lliga a la problemàtica de les noves aportacions "científiques". D'altra banda, també se la situa en el si d'una crisi més general, la dels grans "saber hegemònics".

- la posició formal de la revista pot ser exemplaritzada per Comín, no endebades el seu director: reivindicació de Bloch, crítica d'Althusser i visió del marxisme com una teoria oberta, en revisió permanent.

He inclòs alguna ressenya de llibres de "ciències socials"

per l'interès indicatiu que poden tenir. A aquest respecte voldria destacar-no és a fitxes- com "Los tres órdenes" de Duby és qualificat de "tan important com fascinant".

2.

Sobre el tema del marxisme i el fet nacional -significativament molt millor tractat tant quantitativament com qualitativa- voldria fer dos aclaraments previs:

-el criteri general ha estat no ressenyar els articles estrictament polítics, és a dir, les "crides", les repeticions de consignes o de postures ja conegudes, etc. Sols he fitxat aquells que m'han semblat per un motiu o altre, significatius o indicatius d'una evolució.

-el mateix criteri ha regit la selecció dels articles de tall "jurídic" o "històric" -l'aprovació de l'estatut provoca un allau-dels quals solament he ressenyat aquells que aportaven alguna precisió que podia ésser d'utilitat. Tanmateix, val la pena remarcar l'interès que l'autonomia despertada en la revista, el qual es reflecteix a part d'en nombrosos escrits comparant l'actual amb el de la República, amb l'edició d'un ampli número extraordinari.

Centrant-nos ja en la posició de la revista i dels escrits que en ella es publiquen, es pot destacar que:

-"Taula de canvi" és una revista en català i amb un gran interès per la cultura catalana: es parla amb extensió de Calders, Martí i Pol, Rodoreda..., es reivindica l'obra de Rubió, es publiquen diferents resolucions del Congrés de Cultura Catalana, etc.

-es preocupa amb especial interès de la qüestió de la immigració. Tots els escrits venen a coincidir en oposar-se a l'assimilació en nom d'una integració voluntària, basada, com assenyala Comín en una crida contra el perill lerrouxista, en el respecte mutu -la insistència en això és constant i molt més àmplia que les mostres que he fitxat- i l'activisme dels partits d'esquerra (fomentar la convivència i la consciència autònoma)

-en general es reconeix l'existència de deficiències en el cos teòric marxista pel que fa a la visió del fet nacional, però tampoc s'aprofundeix gaire en l'anàlisi, llevat d'algunes cases.

-s'ocupen de la qüestió dels PPCC, deidcant-li diversos articles.

-el triomf de Convergència a les autonòmiques provoca un inici de debat sobre la naturalesa del pujolisme.

Cal remarcar també, dos fets que poden ésser significatius:

-dediquen un dossier a la literatura d'Eslovènia

-Ignasi Riera fa una breu valoració del Manifest d'Els Marges, i encara que assenyala alguna ambigüitat és menys dur que "Nous Horitzons" (Veure)

Finalment voldria aclarir que he inclòs en fitzxa tot el dossier Rovira i Virgili perquè més interessant que allò que es deia als articles era el fet de reivindicar la figura.

RECERQUES

Com "Recerques" és una revista prou coneguda de tots, només comentaré molt breument els criteris de selecció d'articles.

Pel que fa a la qüestió del materialisme històric tan sols he inclòs aquells articles que de manera explícita tractaven de teoria de la història o feien alguna reflexió interessant d'ordre teòric o metodològic. No he fitxat en canvi, aquells que encara que aportaven en les seves conclusions alguna renovació interpretativa de fets històrics, no incloïen cap replantejament en la metodologia o en la interpretació més general de la història, ni tampoc aquells que centraven la seva reflexió teòrica en una àrea molt específica (estic pensant per exemple, en l'article d'E.J. Nell sobre la circulació del crèdit i l'intercanvi a la transformació de la societat agrària). Finalment una puntualització. Prou sé que tot estudi històric parteix d'una determinada visió de la història i d'una determinada metodologia, i que per tant la postura de "Recerques" sobre la "crisi del materialisme històric" cal interpretar-la no tan sols des dels articles d'estricta reflexió teòrica sinó també tenint en compte la temàtica, l'enfocament, la metodologia, etc., dels articles de recerca històrica. Però és obvi que aquest aspecte no podia ser inclòs a fitxes ni valorat per treure conclusions en aquest informe.

En quan a la qüestió del fet nacional els criteris han estat si fa no fa els mateixos. Per tant han quedat fora de fitxes tota una sèrie d'articles que encara que aportaven una important informació sobre la visió que del fet nacional català tenien els sectors marxistes en temps passats, això no els portava a una reflexió teòrica explícita sobre l'actualitat. De tota manera i pel seu interès citaré aquí alguns: el de Martín i Ramos sobre la USC (nº 4 pp. 155-90), el de Jesús M. Rodés titulat "Socialdemocràcia catalana i qüestió nacional (1910-1934)" (nº 7 pp. 125-43), el de Bozzo sobre el galleguisme (nº 8 pp. 133-58) -cal dir que aquest article inclou

alguna precisió conceptual interessant-, el de Da Cal sobre els nacionalistes radicles catalans als anys 1931-32 (nº 8 pp.159-206) i el molt interessant de Ricard Vinyes "Els marxistes en la cultura nacional" (nº 14 pp.139-64).

També voldria recordar a aquest respecte, sense necessitat de donar noms ja que els més remarcables estan de segur al cap de tots, la important presència d'articles que estudiant algun aspecte de l'àmplia temàtica del fet nacional han o aportat aclariments interpretatius, o qüestionat tòpics o aprofundit en l'estudi de qüestions claus o obert nous camins.

REVISTA MENSUAL/MONTHLY REVIEW

4 volums de 12 números cadascun—algun d'ells doble-més un número que iniciava el cinqué volum però que en tancar la revista ha esdevingut el darrer.

S'edità de maig de 1977 a gener de 1982

No és el primer intent d'editar en castellà la revista que des de 1949 publiquen als EEUU Paul M. Sweezy i Harry Magdoff, ja que de 1963 a 1973 va sortir a Argentina, Xile i Colòmbia.

La revista presenta dues parts clarament diferenciades: una integrada per materials seleccionats de l'edició nord-americana, i una altra composta per articles escrits a l'Estat espanyol.

El consell de redacció més habitual de la revista és el format per Salvador Aguilar, Alfons Barceló i José Mª Vidal Villa, amb Amparo Tuñón i Mar Fontcuberta a la direcció ~~política~~ periodística.

La seva periodicitat com el seu nom ja indica és ~~xx~~ mensual, amb alguns números però, bimestrals.

Està domiciliada a Barcelona i s'edita a diferència de "Materiales" o "Mientras Tanto" íntegrament en castellà.

"Revista Mensual" és una publicació inequívocament i explícitament marxista. L'editorial de presentació és ben clara: "Nuestro público debe estar integrado por todos quienes deseen profundizar y entender la problemática actual de la lucha de clases en el mundo a partir de un método de trabajo y análisis inequívocamente marxista". Així hi podem trobar la majoria de trets que ja hem observat a altres revistes d'aquesta mateixa línia: polèmiques sobre la naturalesa de la societat soviètica, sobre la transició al socialisme, sobre la teoria del valor o sobre l'estratègia a seguir davant la crisi, però sempre des d'una perspectiva marxista i reivindicant aquesta com l'única vàlida; articles de "filologia marxiana"; denúncies i atacs formals contra tot reduccionisme i dogmatisme i també contra el teoricisme; cert interès, encara que restringit pel feminisme, tot reconeixent llacunes, i la lluita antinuclear i pacifista, etc. També com altres revistes, davant la "crisi del marxisme", "Revista mensual" adopta una patent postura de "refermament", encara que es reconeixi la pobresa del marxisme espanyol i l'existència de vicis i desviacions que criden a combatre'ls. Així Sweezy escriu que el marxisme "crece y se desarrolla a través de la experiencia ~~de~~ histórica de las luchas de clase" i a l'article que en tota la revista s'enfronta més directament al tema —"Socialismo real y crisis de la teoría marxista"—, reivindica la validesa actual del marxisme.

Encara que aquesta sigui una revista especialment dedicada a temes d'índole econòmica també s'ocupa en algun article de la història. Així podem trobar, significativament, un cop més a Thompson o una crítica al Vilar d'"Introducción al vocabulario del análisis histórico", a més d'un elogi no inclòs a fitxes del llibre de Meillassoux "Mujeres, graneros y capitales": "una de las contribuciones más destacadas al materialismo histórico de la última década" (Alfons Barceló)

Pel que fa al tema del fet nacional català és significatiu de l'interès que desperta en la revista que al llarg de la seva existència i després de preocupar-se de la problemàtica de Guatemala, Eritrea, Puerto Rico o Irlanda i tenint en compte que s'edita a Barcelona, no més publicui un article a ell dedicat: el de Julià de Jòdar que adjunto fotocopiats més per aquest fet de ser l'únic que pel seu interès real. A part d'això alguna referència a la situació política catalana en alguna editorial on trobem afirmacions de l'estil que el pujolisme no té massa futur ja que la seva base social essencial és solament la petita burgesia de comarques (Nov. 1979) i una adhesió a Joan Fuster en motiu de l'atemptat que patí el 1981 i en la qual es destaca la seva tasca a favor de la cultura catalana. Res més.

Com ja hem observat en altres revistes Euskadi desperta més interès, i així trobem tres articles procedents de l'esquerra abertzale: un de "Beltza", altre de "Tar" i un tercer de Joseba Pérez de "Hasi", però cap d'ells sense aprofundir gaire en el tema. Sens dubte aquest migrat interès es deu en bona part a la dependència de la revista respecte la producció que genera la seva edició nord-americana i per això no és d'estranyar que una de les reflexions més aprofundides es refereixi al cas porto-riqueny i que un dels temes constants sigui l'imperialisme al "tercer món". Val a dir que a la secció de cartes algunes es queixen d'aquest allunyament de la realitat de l'estat espanyol.

En canvi la problemàtica nacional al "tercer món" i especialment tot allò relacionat amb l'imperialisme sí que gaudeixen d'un important i constant interès. Així trobem nombrosos articles dedicats a la funció de l'"estat nacional burgès" dintre l'actual estructura internacional del capital (Magdoff assegura que encara és funcional per a les

grans multinacionals mentre altres no dubten en qualificar-lo d'anacrònic) o la nova dependència "colonial" tant econòmica com política i cultural. Des d'aquesta perspectiva d'internacionalització del capital, s'analitza el cas espanyol, parànt de "burguesia desnacionalitzada"-la burgesia espanyola està deixant de tenir específicament interessos "nacionals"- i de posició subordinada ~~respecte~~ dintre el bloc central. Una mostra de les conclusions a les quals s'arriba en aquesta línia és una article signat pel "Consell de Redacció" i dedicat a criticar el "Pacte de la Moncloa" on podem llegir: "La internacionalización del capital en el proceso mediante el cual se elimina el carácter "nacional" de la propiedad del capital, manteniéndose el carácter "nacional" de los Estados que aseguran el mantenimiento de esta situación" (Nº 10)

Finalment cal remarcar la presència de Gunder Frank, de Samir Amin i de Wallerstein - del seu "El moderno sistema mundial" Amin fa una aportació de primer ordre al materialisme històric i remarca com la teoria del "desenvolupament desigual" contradiu la tesi segons la qual existeix un desenvolupament lineal continu de les forces productives i aquestes determinen els successius modes de producció-, els quals marquen a més, la línia de nombrosos articles. Fins i tot hi ha qui defensa un nacionalisme andalús basat en aquestes anàlisis.

//
INFORME MATERIALES

MATERIALES. Crítica de la cultura

12 números i 3 extraordinaris. Del gener-febrer de 1977 al novembre-desembre de 1978.

Publicada a Barcelona

Majoritàriament en castellà. Bimestral

1. Marxisme i fet nacional

Encara que de manera esquemàtica crec que cal remarcar els següents punts:

-malgrat editar-se a Barcelona la revista és escrita majoritàriament en castellà, segurament per la seva voluntat d'arribar a tot l'estat. De tota manera, vol ésser molt respectuosa en el tema de la llengua, fins i tot formalment: el nom és repetit a la mateixa portada en català, basc i galleg, igual que els "crèdits". Així apareix algun article en gallec-en basc no- i força en català: la majoria parlant del fet nacional, però no tots. -s'ocupa amb detall del tema de la immigració, criticant el concepte d'assimilació.

-en la seva reflexió del fet nacional, no tan sols es preocupa de Catalunya-no es plantegen els PPCC-, sinó també de Galícia i sobretot, d'Euskadi, a la problemàtica de la qual dedica un dossier (l'he inclòs tot en una fitxa, dedicant però, fitxes individuals als articles més interessants). De tota manera, cal dir que no és una de les qüestions més tractades.

-encara que dintre del marxisme, no hi ha una posició homogènia la reivindicació de l'internacionalisme és però, general i taxativa.

Finalment i a títol informatiu, dues breus informacions:

-a l'extraordinari dedicat a Rosa Luxemburg s'inclou un extens estudi sobre la seva visió del fet nacional, signat per George Haupt i extret del seu llibre "La qüestió nacional a la història del marxisme"

-s'entrevista al Secretari General del Partit Comunista Marroquí, el qual reivindica la unitat nacional del Marroc front el "secessionisme" polisari.

2. La crisi del materialisme històric

Com ja he assenyalat per a "Taula de Canvi" no hi ha cap tractament específic, però sí referències i força informació per contextualitzar-la dintre el tema més ampli de la crisi del marxisme, que aquí és tractada amb major presència d'escrits.

Qüestions a remarcar:

-la crisi se situa en el marc de la crisi "civilitzatòria" general, lligant-la a la crisi de l'esquerra i a la de les expectatives revolucionàries. És destacable a aquest respecte l'interès prioritari per les polèmiques entorn de la interpretació de la crisi econòmica (teoria del valor, subconsum crònic, desproporcionalitat del procés ampliat de reproducció...), de la naturalesa de l'estat, de l'anàlisi del dit "socialisme real", dels problemes estratègics, etc.

-l'actitud és coherent amb el seu caràcter militantment marxista: refermament en el marxisme però subratllant totes les aportacions que ajudin a superar l'esclerosi de l'"oficial" i cridant a llegir Marx amb ulls nous i sense tòpics apriorismes. De tota manera, el pas definitiu a focalitzar l'atenció en els "nous" temes (pacifisme, ecologisme, feminisme...) no es donarà fins a "Mientras Tanto"

-encara que abundin ja els textos signats per autors de l'estat espanyol, la presència estrangera continua essent important. A destacar els textos procedents d'Itàlia i les relacions amb revistes com "New Left Review", "Das Argument" "Crtique Comuniste"....

QUADERNS D'ALLIBERAMENT

Han aparegut fins ara 9 números, dos d'ells dobles, deïdicats cadascun a un tema específic.

En principi apareixen cada any i són publicats per La Magrana.

Al primer número apareix com a secretari de redacció Antoni Fernández i en posteriors trobem a Rafael Castellanos, Montserrat Nebot i Humbert Roma. El consell de redacció també varia en cada número, en el darrer està format per Pere Jofre, Rafael Castellanos, Francesc Codina, Salvador Peiró i Ernest Sabater.

El primer número porta com a títol genèric "Qüestió nacional i lluita de classes". A la presentació s'assegura que la "revista" apareix amb la intenció d'aportar elements sobretot teòrics i documentals per a la lluita contra l'opressió de classe i nacional, lluita que concebeïmen en l'àmbit dels PPCC i de la pñntegen des d'una perspectiva marxista.

A part dels articles que apareixen a fitxes, en aquest primer número arohem tres escrits de tall històric:

- Bel Peñarrúbia "Els comunistes i la qüestió nacional catalana als anys 1931-1932" pp. 107-16. Breu repàs a les posicions del Partit Comunista, del grup de "La Batalla" i d'"Izquierda Comunista", recordant que tots acceptaven el dret a l'autodeterminació.
- Pere Jofre "La consciència nacional a Mallorca i a les Illes durant la Segona República" pp. 117-24. Al final parla de la situació actual, denunciant l'actitud lerrouxista de sectors de l'esquerra.
- Pere Anguera "Aportació a la història del concepte de Països Catalans" pp. 125-33. Per demostrar que el concepte de PPCC no és una invenció ni recent. Utilitza textos de la premsa reusenca del primer terç de segle.

També es publiquen textos de Roca i Farreras ("Lo catalanisme progressiu"), de Gabriel Alomar ("El verb de Catalunya") i de Maurin ("Les tres etapes de la qüestió nacional") i dos articles dels anys trenta, un de "L'Insurgent" i l'altra d'"Alta Tensió".

El títol del segon número-2/3-és "La immigració als Països Cata-

lans".S'obre amb dos articles que no he inclòs a fitxes:Pere Jofre "Precedents de la immigració als Països Catalans" 9-16 (parla de la immigració occitana i la repoblació del País Valencià després de l'expulsió dels moriscos,per a remarcar que la immigració no és un fenomen nou al nostre país) i Àngel Calvo i Eulàlia Vega "Generalitat, partits polítics i iimmigració durant la Segona República" 17-27 (breu repàs a la posició dels partits d'aleshores,comentant que l'actitud actual és diferent).A part d'aquests, hi ha altres articles no fitxats:

- Ramon Rodríguez "La immigració a l'Hospitalet de Llobregat. Bases demogràfiques i procés d'adaptació.El cas dels andalusos"(91-115):si bé difícilment entenen el fet nacional català,entre altres coses perquè la seva adaptació no deixa de ser merament funcional tampoc mostren una voluntat de perpetuar la seva identitat andalusa.
- E.Pinilla de las Heras "Breu resum de la investigació sobre immigració i mobilitat social a Catalunya" (117-24)
- Jordi Planes "Notes sobre les migracions a la Catalunya Nord" (125-33):a la Catalunya Nord emigren els naturals i immigren els forasters,en un volum ben notable que fa perillós el seu caràcter català o si més no l'afebleix considerablement.
- Les resolucions del Congrés de Cultura Catalana sobre immigració i llengua.

A l'habitual secció de ressenyes de llibres,Pere Jofre fa un resum del de Josep-Anton Vandellós "Catalunya,poble decadent" i Rafael Castellabos del de Candel "Els altres catalans",alhora que crtica les tesis de Pujol a "La immigració,problema i esperança de Catalunya".

El nº 4 porta com a títol "Eurocomunisme i estratègia revolucionària.Aportacions a un debat".Completant aquest tema trobem fora dels fitxats,dos articles sobre la divisió del treball manual i intel·lectual,un sobre la URSS,un altre de Bel Peñarrúbia sobre les posicions d'anarquistes i socialistes mallorquins front el fet nacional entre els anys 1868 i 1910 i finalment,la crítica de Martínez Alier a la interpretació de Hobsbawm de l'anarquisme com a "rebel·lió primitiva".

En quan a les ressenyes, es comenten els llibres següents: E. Balibar "Sur la dictature du prolétariat", S. Carrillo "Eurocomunismo y Estado" i F. Claudín "Eurocomunismo y socialismo".

El nº 5 té per títol "Energia i dependència nacional. Per una alternativa ecologista" i el nº 6 "Dona i llibertat. Aportacions al debat feminista avui". Ambdós mostren la voluntat dels editors d'incorporar a les seves anàlisis i estratègies els nous moviments i les noves problemàtiques. Cal destacar a aquest respecte el lligam que fan entre la lluita ecològica i la nacional.

El nº 7 està dedicat a "L'esquerra nacionalista avui". Complementant les reflexions sobre l'actualitat - a més de les fitxades s'inclou una de Vicent Ventura sobre el País Valencià - trobem un article de Cucurull sobre les reivindicacions nacionals catalanes entre 1835 i 1868. Cal destacar que a la secció de ressenyes, Castellanos elogia el llibre de Gorz "Adéu al proletariat", però li retreu no tractar el problema nacional i la desqualificació del "treball" per a basar la seva estratègia.

Finalment tenim el número doble 8/9 titulat genèricament "La llengua d'un poble". A part dels inclosos a fitxes, trobem un article de Carles Dolç sobre la situació al País Valencià que qualifica de greu (pèrdua de l'empenta respecte els anys d'embranchada de la lluita democràtica; la legislació actual és un parany a llarg termini per a l'idioma, perquè es basa en una solució "bilingüista" que pot significar la continuació del procés de substitució lingüística encetat ja fa segles...). Troba, però, alguns elements positius: l'adopció pel nou consell de les normes de Castelló, l'existència d'una minoria activament resistent i que la producció cultural es faci en català), un altre d'Isidor Martí sobre la problemàtica lingüística a les illes (mai no hi havia hagut tanta gent estudiant català com ara, però mai no s'havia usat tan poc el català com ara) i un tercer de Francesc Ricart sobre la Franja de Ponent.

També es publiquen tota una sèrie de documents: un text d'Aina Moll exposant les línies generals de la seva política lingüística; el ma-

nifest d'"Els Marges", la resposta de "Nous Horitzons" i la contrarèplica fins ara inèdita-havia d'aparèixer a "Saber"-de Joan A. Argente; les propostes de catalamització de la "Coordinadora de Batlles i Regidors nacionalistes, independents i d'esquerres"; les valoracions d'"Acció Cultural del País Valencià" sobre les dimensions lingüístiques de l'estatut i una enquesta sobre la situació general de la llengua a la qual confesten "Nacionalistes d'Esquerra", "Independentistes dels Països Catalans" i els "Grups de Defensa de la Llengua" (es lliga dominació lingüística i lluita de classes)

A l'habitual secció de llibres, aquests són els ressenyats:

-Louis-Jean Calvet "Lingüística y colonialismo" Júcar 1981:

Castellanos fent un gran elogi assegura que es poden treure d'ell molts arguments per la nostra lluita

-M.Àngels Viladot "El bilingüisme a Catalunya" Laia 1981: es critica la defensa de l'autora del bilingüisme.

-Miquel Strubell "Llengua i població a Catalunya" La Magrana 1981: es remarca la lucidesa de l'autor.

-Josep Pinyol i Balasch "La sobirania nacional" Demà llibres 1982: obra plena de suggeriments i que tracta el fet nacional amb profunditat.

-Joan F. Mira "Introducció a un país" Ed. 3 i 4 .1981: una bona introducció als PPCC.

-Carles-Jordi Guardiola "Per la llengua" La Magrana 1980: aportació fonamental a la història de la resistència lingüística sota el franquisme

-Lluís V. Aracil "Papers de sociolingüística" La Magrana 1982: forneix un model teòric i un mètode d'anàlisi indispensable per a comprendre la nostra situació.

-Joaquim Arenas i E. Sabater "Del català a l'escola catalana" La Magrana 1982.

EL VIEJO TOPO

69 números

De l'octubre de 1976 al juny de 1982

Inicialment aparegué amb Francisco Arroyo de director periodista i amb Claudi Montaña, Miguel Riera i Josep Sarret a la coordinació general. Al 1979 Cristina Dachs substitueix Arroyo i Miguel A. Barroso, Montaña. Des del nº 49 fins al final, Pep Subirós en serà el director, coincidint amb l'etapa de decadència de la revista, la qual s'inclinà decididament cap, per dir-ho en llenguatge usual, la filosofia i la creació especulativa. Al nº 61 canvia de format com a signe, segons els editorials, d'una nova etapa, l'objectiu essencial de la qual, s'afirma, serà difondre el pensament radical. El "nou" "viejo topo" durarà 8 números.

Mensual. S'edita a Barcelona. En castellà.

A part dels números ordinaris, hi ha 12 extraordinaris dedicats a temes monogràfics que van des dels països de l'est a la societat de la informàtica, passant pel franquisme, la crítica de la vida quotidiana, la narrativa en castellà o la sexualitat.

1. La crisi del marxisme

La crisi del marxisme no és que sigui un dels principals temes d'"El Viejo Topo", sinó que de fet, és el seu tema. Amb això no vull dir que reflexioni de manera clara i oberta sobre el problema - n'hi han alguns articles que s'enfronten al tema, però no són els més -, sinó que la crisi és el que caracteritza la seva línia i m'atreveiria a dir, explica la seva aparició. Davant la crisi, "El Viejo Topo" aposta pel pluralisme, per l'heterogeneïtat, si més no conjuntural. Així a les seves pàgines trobem articles que ens parlen de la vigència del marxisme al costat d'altres sobre l'anarquisme, el situacionisme, la contra-cultura, la "modernitat", etc. El mateix passa respecte els autors. A la llarga llista de signatures, protagonistes i entrevistats que apareixen a la revista podem trobar gent tan diversa com Reich, Warhol, Ciora, l'Andreu Nin (Pelai Pagès "Biografia de un heterodoxo"), l'Ulrike Meinhof, Nietzsche, Cooper, l'Agnès Heller, la Luxemburg, la Harnecker, Poulantzas, Sartre, Foucault, Mandel, Kropotkin, Luckács, Barthes, Leval, Castoriadis, Habermas, Chomsky, Sade, Negri, Thompson, etc. Al costat d'un article sobre l'ocupació de fàbriques a la Itàlia prèvia a la pujada al poder del feixisme, podem trobar un altre reivindicant la festa; al costat d'un text d'Althusser, de Vidañ Villa o de Fernández Buey, podem trobar una reivindicació del surrealisme. En diferents moments, la revista parla d'una "reconciliació de totes les forces de l'esquerra" i de superar

"la falaz contraposición de lo utópico y lo científico", Els temes dels dossiers que apareixen a cada número també són significatius: droga i literatura, eurocomunisme, antipsiquiatria, revolució xinesa, estalinisme, homosexualitat, dictadura del proletariat, Gramsci, surrealisme, autonomia obrera, trotsquisme, Freud, Einstein, Marcuse, feminisme, Sartre, crisi de la raó, necessitats radicals..., per només citar els primers. I en aquesta voluntat d'obrir-se a les diferents problemàtiques, la revista tampoc oblida la literatura, el cinema i el teatre als quals dedica àmplies seccions fixes, i fins i tot publica còmics, com els dedicats a la mort de Salvador Seguí o a la Comuna parisenca.

Aquest eclectisme no tan sols fa conviure postures obertament confrontades sinó que també provoca polèmiques internes, alguna d'elles ben curiosa com la que protagonitzen crítics i defensors del "Gargoris i Habidis" de Sánchez Dragó. Però a "El Viejo Topo" també apareixen articles que de manera més o menys explícita es plantegen la crisi del marxisme i la més general de l'esquerra, i són aquests els que fonamentalment he inclòs a fitxes. També aquí, lògicament, regna l'heterogeneïtat, encara que tots vinguin a coincidir en la negació de tot dogmatisme i en la necessitat d'enfrontar-se als problemes actuals. Els plantejaments en general ja ens són coneguts: Fernández Buey continua remarcant l'existència d'una crisi general en unes argumentacions que desenvolupa més a fons a "Mientras Tanto"; Althusser repeteix opinions i àdhuc articles que ja coneixem a través de les altres revistes examinades; uns parlen de tornar a Marx, altres de desbordar-lo; uns d'assumir les llacunes, altres-especialment però no únicament, Reverte i Paramio-, de l'inici d'una nova renovació teòrica. La crítica a l'academisme, a l'ortodòxia és ben general, així com la reivindicació de la llibertat (Gil-Calvo: per alliberar els valors d'ús i de canvi cal abans alliberar els valors absoluts, nº 9 19-23), de l'utopia (Pep Subirós "Del socialismo científico al realismo utópico" nº 31), de l'antiautorisme (sovint s'insisteix en la qüestió del poder, de l'estat, mantenint que Marx i Freud no són suficients per explicar-nos el fenomen del poder, i girant d'aquesta manera, els ulls cap a l'anarquisme i/o cap Foucault i Deleuze.)

Aquesta és sens dubte la característica que singularitza "El Viejo Topo" de la resta de revistes examinades: obrir les seves planes a gent que qüestiona obertament el marxisme i àdhuc el nega completament. L'ampli ventall de reflexions que produí el 68 francès hi és ben present: podem trobar des d'aquell que defensa un marxisme desdogmatitzat, fins al que oposa a la necessitat, el desig; des de Balibar afirmant que l'irracionalisme és la ideologia de la burgesia en la seva etapa de decadència presentant el proletariat com el principal defensor del racionalisme, fins als "nous filòsofs", els quals, i el seu esperit, apareixen no poques vegades a la revista. La qual cosa no exclou que també es preocupi, i força, de les típiques polèmiques marxistes: la naturalesa de la URSS, la interpretació de la crisi, la teoria de l'estat, l'estratègia revolucionària en l'actualitat, etc.

Aquesta diversitat de postures també caracteritza les reflexions sobre la crisi de l'esquerra-en general, però, es tendeix a parlar d'incapacitat de renovar el seu discurs teòric i polític-, i la crisi de militància, tema que preocupa força a la revista i sobre el qual algú -Fernández de Castro al nº 30-arribarà a reivindicar els "pasotas" assegurant que encarnen la negació del sistema i són els qui estan restablint la relació dialèctica en la història d'avui.

En definitiva que a "EL Viejo Topo" conviuen dues grans postures amb les seves lògiques matisacions: la dels que creuen encara vigent el marxisme-o els seus principis fonamentals-, això si, sempre que recobri el seu esperit crític i es vegi lliure de l'ortodòxia estalinista; i la dels que el refusen a proclamen la seva mort.

Com ja va sent habitual són molt escassos els escrits que es plantegen explícitament el problema del materialisme històric. Tanmateix sí n'hi ha força referències als articles que reflexionen entorn la crisi del marxisme. A destacar les opinions que assegurin que si hi ha crisi dels filòsofs marxistes, la història, la sociologia, l'antropologia marxistes, gaudeixen de bona salut. Tampoc trobem polèmiques amb la història com a six. Solament podríem destacar el debat entorn les tesis de Pierre Clastres, d'altra banda no molt ric, com es pot veure a les fitxes. Per "completar" la informació que trobem ja en aquestes, tan sols

tres afegits: es recomana el llibre de Jerzy Topolsky "Metodologia de la història", s'assegura que la història del moviment obrer no està a l'altura-però no es diu molt bé perquè- i es defensa la relació, dialèctica, entre psicoanàlisi i materialisme històric.

2. El marxisme i el fet nacional

Sens dubte, el primer que cal destacar és que malgrat la quantitat de temes dels qual s'ocupa "El Viejo Topo", pràcticament no publica cap article que s'ocupi del fet nacional català (solament trobem alguns comentaris en alguna entrevista com la de Laura Palmès a Garcia Solé, motiu pel qual l'he inclòs a fitxes). I no tan sols són poques les referències, sinó que les principals-per extensió-i primeres, són obertament anticatalanistes. M'estic referint a Savater i Jiménez Losantos, que no és l'únic signant del "Manifiesto" que apareix a la revista, atès que Santiago Trancón també signa algun article encara que dedicat a altres qüestions.

També trobem Acosta Sánchez que al dossier del nº 6 dedicat a l'imperialisme assegura que el franquisme convertí Andalusia i Extremadura en "colònies internes" per al capitalisme espanyol, destinades a subministrar matèries primes i força de treball barata.

Tanmateix la revista a través de Subirós i Colomines declara defensar l'autogovern de Catalunya i la normalització del català (nº 51, fitxa) i s'ocupa de la cultura i literatura catalanes: escriuen i fan ressenyes Alex Borch, Biel Mesquida; s'entrevista a Brossa, Carme Riera, Martí i Pol, Pedrolo, Pere Quart... Però significativament en aquestes entrevistes gairebé no es parla de la qüestió nacional i a més, en comentar les obres dels entrevistats, se citen les seves traduccions castellanes (vegeu per exemple la de Pedrolo al nº 18 o la de Carme Riera al nº 57).

Més "sort" té Euskadi, ja que trobem més articles dedicats a la seva problemàtica. Però llevat de l'article de Ramon Zallo, tampoc es passa de la denúncia de la repressió, la crítica del PNB o l'entrevista (Miguel Castells, Etxe...)

De fet encara que sobre el tema nacional tampoc trobem a la revista una postura homogènia i malgrat "preocupar-se" de les lluites anti-

imperialistes, de la problemàtica dels indis nordamericans i del cas irlandès (entrevista a la Devlin, crònica de la mort de Bobby Sands: lluita anticolonial d'un poble en plena civilització occidental), la tendència més general és a negar el nacionalisme, seguint el deixant de Savater. Val a dir que també apareixen articles criticant el nacionalisme espanyol, com un del mateix Savater que acusa Losantos d'espanyolista o un de Subirós que qualifica "Espanya" d'"entelèquia".

Tendència crítica vers el nacionalisme que no impedeix que trobem alguns articles o entrevistes interessants, com els de Zallo, Amin, Rodenas, Lowy o Díaz Polanco.